

#MakeItBetter

En analyse af det handicappede menneskes muligheder for at påvirke samfundet

Kandidatafhandling i Anvendt Filosofi

Udarbejdet af Jonatan Nothlev

Med Studienummer 20147195

Ved vejleder Jacob Bo Lautrup Kristensen

På Aalborg Universitet

Med afleveringsfrist d. 08/08-2022

Omfang 30 ECTS Point

Prøveform b

Bestående af 154.128 tegn, 64 Normalsider

Abstract

This thesis examines disabled persons' opportunities to influence and change society. Doing so, by analyzing the disabled person's opportunities to act in society. The thesis is made in collaboration with Egmont Højskolen, and will serve as the academic foundation, for a new study programme, for the disabled students at the school, named #MakeItBetter. #MakeItBetter is a concept that aims to teach disabled people how they can act in society, and change it, for the better, through political acts and activism. To answer my thesis, I discuss what disability is, and unfold it, by discussing how disabled people, in a lot of ways, are abnormal. Some have different bodies, some perceive differently, some have cognitive damages, with parts of their brain malfunctioning. This means that they talk and act differently than the way we would expect normal, rational political beings to behave. A lot of political decision making is done through very sophisticated institutions that disabled people cannot participate in. But this does not mean that disabled people aren't political or rational beings. I argue that disabled people are rational beings, that they are normal in an existential sense, meaning that all humans, disabled or not, are subject to the existential conditions of life. When we think of disabled people as beings who want happiness and love, we, as fellow humans, have a special obligation to help them pursue their goals. An obligation to listen carefully, to figure out, how actions we first thought were irrational, may be motivated by hopes and dreams. When we do so, as a society, people with disabilities can be political actors, changing the world.

KEYWORDS: Political opportunities, postmodernism, disability studies, existentialism, value theory, poststructuralism, activism, culture studies, inclusion, neopragmatism, political theory, equality, #MakeItBetter

Indholdsfortegnelse

Abstract	2
Prolog	4
Et speciale i anvendt filosofi	5
Introduktion	5
Om Egmont Højskolen	8
Om STU	10
#MakeItBetter & STU	11
Hvad er handicap?	12
Det relationelle handicapbegreb	12
Tre definitioner af det handicappede	14
Om lort	16
Sloterdijk, Diogenes og forskellige vidensformer	17
Om lort, del 2	19
Handicap som et eksistentielt fænomen	22
To arketyper	22
Gjentagelsen	24
Hvorfor handicap ikke rimer på normalitet	31
Normalitets-quiz	33
Om værdi og sameksistens	35
Vores forpligtigelse overfor mennesker med handicap	35
Det særlige ved at være menneske	37
Hvad har værdi?	39
Tethered Values	40
Hvad er vigtigt og for hvem?	41
Bevidsthedsfilosofiske perspektiver	43
Alt har værdi	44
At være handicappet i verden	45
Kulturens ubehag	46
Analysér!	
En guide til anvendt kulturanalyse	49
Politiske dynamikker og et individs handlemuligheder	51
Kritik af et kortspil, der censurerer i stedet for at genbeskrive	55
En anden tilgang til spillekortsballaden	58
Formålet med politik	60
Fokus på den pragmatiske drøm i stedet for sandhed	61
Konklusion	
Hvordan kan personer med handicap være politisk aktive?	63
Epilog	66
Litteraturliste	70

Prolog

Cementering af det sted, jeg skriver og tænker fra

Jeg har en lang række personlige og professionelle erfaringer med personer med handicap. Det er ikke altid, personlige erfaringer er relevante for et kandidatspeciale, men i dette tilfælde vil jeg argumentere for, at de er. Jeg skriver indenfor et felt, hvor jeg er professionel, og det er umuligt for mig at skrive uden at have min baggrund med. Det vil komme til udtryk ved, at jeg i løbet af specialet blandt andet kommer til at fremhæve personlige erfaringer og empiri fra mit virke, ved at referere til dokumentarfilm, jeg har lavet sammen med personer med handicap, undervisning jeg har lavet på Egmont Højskolen og lignende.

Jeg vil starte i det private. Min jævnaldrende fætter, der blev født tre måneder efter mig, er jeg meget tæt med. Det viste sig dog hurtigt, at han ikke var som os andre. Han var altså unormal, og i dag har man i mangel på bedre givet ham diagnosen autist. Det er der sikkert noget om, men da han sidste år blev boligplaceret på et hjem for autister, gik han amok og blev voldelig, da han slet ikke var som de andre og ikke kunne holde ud at blive behandlet, som de blev det. Ud fra hans livshistorie, kunne man rette kritik i mange retninger. Da min fætter blev født, forventede man ikke, at han ville lære at gå eller tale, og selvom det var hårdt for min far, mor, onkel og tante at have to små jævnaldrende børn, hvor den ene udviklede sig normalt, og den anden unormalt, bragte det alligevel stor glæde, da min fætter trods lægernes profetier begyndte at gå og tale, kunne begynde i børnehave, kunne begynde i skole, kunne stå på ski med os andre og lignende. Alligevel er Jakob åbenbart anderledes. Som barn er man ikke nødvendigvis opmærksom på, hvad det unormale er, eller hvad handicap er. Jeg har altid syntes, at min fætter var en alle tiders fyr, og så er den ikke meget længere. Jeg har mødt mennesker i hobetal uden handicap, som aldrig nogensinde bliver ligeså inspirerende, sjove, hyggelige og omsorgsfulde, som min fætter er det for mig. Han står uden for normalspektret, men er mere værdifuld for mig end andre normale. Det leder nogle gange mine tanker mod Kants distinktion mellem pris og værdi¹ og helt mod min vilje mine idealer og min ide om, hvad de humanistiske dyder er, og jeg kommer til at sammenligne mennesker og prøve at opstille en række værdier for, hvordan man kan

¹ <https://plato.stanford.edu/entries/value-theory/>

vurdere, hvad et menneske er værd. Den slags tanker kommer forskellen mellem handicap og det normale tit til at medføre, og hele mit liv har det på en måde været en drøm for mig, at den slags onde tanker ikke skulle vælte frem i mit hoved, når jeg tænker på min fætter. Men det gør de.

Et speciale i anvendt filosofi

Nærværende speciale er født ud af idealisme, det vil gerne ændre noget i verden og tror på at filosofisk teori kan hjælpe med at gøre det på en begavet måde. Jeg har blandt andet valgt teori, der verbaliserer og illustrerer, hvordan mennesker, der er marginaliserede og måske endda magtesløse, kan ændre og påvirke verden, og jeg bestræber mig i mit speciale og i mit sideløbende arbejde med personer med handicap på at vise, hvordan nøje udvalgt teori kan anvendes til lige netop det. Det må være den anvendte del, og selvfølgelig kan man også være optaget af den, når man læser filosofi på et andet universitet, uden det lille adverbium “anvendt” foran. Den filosofiske del handler om at læse og forholde sig til relevant filosofisk teori, diskutere og fremstille det, men derudover handler den filosofiske del i stor grad også om at forstå, fremstille og formidle fænomener i verden på en måde, så man får øje på nye handlemuligheder og formår at bryde med tidligere tiders måder at gøre og tænke på, som nu viser sig uhensigtsmæssige eller forældede. Jeg tillader mig at have en meget essayistisk skrivestil, både fordi det falder mig naturligt at bedrive filosofi således, men også fordi jeg skal ud og arbejde med mennesker, der ikke er fagfilosoffer. I den forbindelse tænker jeg på mit speciale som et produkt, jeg vil benytte aktivt udenfor universitetet. Ellers vil jeg lade specialet tale for sig selv som et anvendt filosofisk fænomen.

Introduktion

Jeg laver mit speciale i samarbejde med Egmont Højskolen.

Specialet vil udgøre det akademiske grundlag for et uddannelsesforløb, jeg er ved at tilrettelægge. Uddannelsesforløbet vil blive udbudt som et tillæg for STU-elever, ligesom det vil blive udbudt som et hovedfag, der kan tilvælges af gruppen af elever med et handicap på Egmont Højskolen. Forløbet får titlen #MakeItBetter. Tanken med #MakeItBetter er at udvikle en særlig relevant og brugbar måde at undervise personer med et handicap i samfundsforhold, politisk deltagelse og aktivisme.

STU er et særligt uddannelsesstilbud i Danmark, hvor elever, der ikke er i stand til at gennemfører de almindeligt udbudte ungdomsuddannelser, i samarbejde med en vejleder fra deres kommune kan tilrettelægge et særligt uddannelsesforløb, som passer til dem.

Nærværende speciale er det filosofiske grundarbejde, der kommer til at danne det akademiske og pædagogiske fundament for uddannelsen, hvorfor min problemformulering er skabt ud fra et ønske om at finde ud af, hvordan personer med et handicap kan få anvendelige redskaber, der sætter dem i stand til at påvirke verden og samfundet.

Min problemformulering lyder:

Hvordan kan personer med handicap være politisk aktive?

Jeg vil svare på min problemformulering ved at reflektere over, hvad det handicappede er, hvad et menneske er, om et menneske kan være handicappet, om et menneske kan være normalt, og hvad handicap er som et eksistentielt fænomen. Det vil jeg gøre ved at udlægge mine egne professionelle og personlige erfaringer, med Peter Sloterdijks værk Kritik af den Kyniske fornuft (Sloterdijk, 2021), Søren Kierkegaards værk Gjentakelsen (Kierkegaard, 1962) og Christine M. Korsgaards værk Fellow Creatures (Korsgaard, 2018).

Derudover vil jeg forholde mig til, hvad et samfund er, og hvordan det sociale og politiske fungerer. Jeg vil benytte betegnelsen politik i en meget overordnet forstand om det at tage del i samfundet og søge at påvirke det på mikro-, makro- og mesoniveau. Det at tage på ferie eller at afstå at tage på ferie er altså her anskuet som politiske handlinger, ligesom det at stemme på et bestemt parti eller kun købe vegansk mad er det.

Ved at læse og udlægge filosofisk teori af Judith Butler (Butler, 1996), Richard Rorty (Rorty, 1998, 1998, 2016), Sigmund Freud (Freud, 1995, 1965) og Peter Sloterdijk (Sloterdijk, 2021) vil jeg beskrive verden og politiske dynamikker. Særligt ved disse tænkere er, at deres teorier viser, hvordan man har muligheden for politisk magt,

indflydelse og agens, selvom man på grund af sit handicap ikke formår at tale den herskende politikerjargon, som ledende politikere og stemmeslugere er mestre i. Med disse teoretikere vil jeg analysere forskellige handlinger, der har ændret verden, og derfor er politisk relevante på anden vis end klassisk blokpolitik, der med kølig fornuft administrer kongeriget Danmark. Fra Diogenes, der onanerer offentligt, til den tunesiske frugthandler, der satte ild til sig selv, til en person i elkørestol, der bevæger sig ned gennem Århus gågade og kører over et fodgængerfelt.

Planen er, at mit speciale skal anvendes til at inspirere og provokere personer med et handicap til at tage del i samfundet og give dem en fornemmelse af, at de kan påvirke verden, selvom de styrende kulturelle hegemonier måske fortæller dem noget andet.

Man kunne være drilagtig og kalde min problemformulering for et empirisk spørgsmål, man kunne svare kausalt på ved at sige “de kan gå ned og stemme”. Det er det dog et filosofisk spørgsmål af enorm tyngde og kompleksitet, da der findes magtstrukturer i det sociale og politiske rum, der rummer muligheden for at marginalisere minoritetsgrupper eller individer, der er anderledes. Der findes særegenheder ved den menneskelige psyke, der kan gøre det komplet umuligt at sameksistere og fungere. Det er altså ikke enkelt at svare på, hvordan marginaliserede individer, som personer med et handicap ofte er, kan tage del i en dagsordensættende aktivitet som politik, der oftest bliver styret fra normalitetens og magtens kerne.

Jeg bestræber mig på, at hele mit speciale bliver deskriptivt, og forsøger at fremstille forskellige perspektiver og opfattelser af sagen, uden at jeg vil forsøge at opstille en lang perlerække af argumenter, der til sidst sætter en tyk streg under det, jeg synes er sandt. Man vil sikkert få en fornemmelse af, hvad jeg synes er rigtigt og vigtigt, men her må man ikke forveksle forfatterens stemme med oraklets. Jeg vil altså bestræbe mig på ikke at arbejde hen imod en skråsikker konklusion, der bukker en sandhed i neon. Det er et komplekst spørgsmål, men det kræver ikke ét entydigt svar.

Først vil jeg redegøre for hvad Egmont Højskolen, STU uddannelsen og #MakeItBetter er. Derefter, vil jeg fremstille tre forskellige definitioner, af det handicappede, tre handicapbegreber.

Om Egmont Højskolen

“Egmont Højskolens formål er at drive folkehøjskole inden for den til enhver tid gældende lovgivning om frie skoler. Vi lægger vægt på samspillet mellem mennesker med forskellige liv og muligheder, og skolen har et særligt ansvar over for mennesker med fysisk handicap. Skolen er ramme om et miljø, hvor elever og kursister tilegner sig viden, udveksler livserfaringer og får nye muligheder for engagement i livet og i samfundet. Myndighed, værdighed og solidaritet er centrale begreber for skolen”².

Således lyder det på Egmont Højskolens hjemmeside, og det er på mange måder en særlig højskole med en helt særlig struktur.

Skolens elever er inddelt i tre kategorier: *Enestående*, *borgere* og *assistenter*. Borgerne og assistenterne hører sammen, og hvis man som ikke-handicappet person ønsker at være elev på Egmont Højskolen, søger man et job som assistent, for en borger. Alle de handicappede elever på skolen læser så ansøgningerne, og kalder dem ind til samtaler, de forestiller sig kan blive ansat som deres nye assistenter det kommende semester. Dem, der bliver ansat, starter som højskoleelever og assistenter. Den typiske borger er en ung person med et handicap, der ofte i forbindelse med indskrivning på skolen samtidig flytter hjemmefra for første gang. De er typisk elever i fire til fem år, og i den tid lærer de mange af de ting, det kræves for at være voksen, selvstændig og flytte hjemmefra – om det så er i egen lejlighed, eller i et beskyttet bofællesskab.

Som assistent arbejder man for en borger et sted mellem 15 og 37 timer om ugen og kun udenfor undervisningen. I al undervisningstiden er man selv højskoleelev, og der er ansat hjælpelærere til at hjælpe de handicappede elever i undervisningen. Assistenten arbejder altså kun i sin fritid.

Den sidste kategori er de enestående. Det er personer med et mildt handicap eller en diagnose, der ikke har brug for assistenter. De har som regel en ledsager tilknyttet, som hjælper og rådgiver dem i forhold til de områder af livet, de ikke kan håndtere selv.

Det første år af min tid på Egmont Højskolen var jeg selv ansat som assistent og det andet år både som hjælpelærer og lærer, og siden hen har jeg været ansat som timelærer. Som hjælpelærer og lærer var jeg med til at producere en lang række dokumentar- og

² <https://www.egmont-hs.dk/om-skolen/v%C3%A6rdier>

fiktionsfilm sammen med personer med et handicap, og siden har jeg lavet flere film med personer med et handicap. Jeg vil referere til nogle af de film jeg har lavet, og nogle af de personer, der portrætteres, vil jeg bruge som en del af den empiri, mine refleksioner vil vokse ud af.

Derudover vil de tanker, jeg gør mig i mit speciale, blive omsat til at hovedfag på Egmont Højskolen og senere blive udbudt som et modul, STU elever kan tilvælge deres uddannelse. De fleste fag på højskolen kan man både tilvælge som person med et handicap og som person uden, men det fag, vi er ved at oprette, ved navn #MakeItBetter, bliver udelukkende tilbudt personer med et handicap. Årsagen er blandt andet, at personer, der ikke har et handicap, lige meget hvor velmenende de er, altid kommer til at tage over i undervisningssituationer. De opfatter ting hurtigere og snakker højere, hvilket er egenskaber, der altid bliver dagsordensættende, hvis ikke man gør noget for at forhindre det. Det er svært, da personer med et handicap heller ikke er vant til, at de er nogle, man lytter særligt meget på.

Jeg har allerede afholdt en miniudgave af #MakeItBetter over to torsdage for at teste formatet. På de to dage så jeg folk blomstre op. Der var en elev, som mente at have set lyset og nu forstod, hvad politik handlede om. En anden elev, der desværre ikke kan være med, når vi starter for fuld udblæsning til efteråret, spurgte, hvordan man kunne blive en del af faget alligevel. Jeg har dermed allerede meget positive erfaringer med #MakeItBetter.

Tanken er, at faget på Egmont Højskolen skal fungere som et eksperimentarie, en art udøvende tænketank, der med tiden skal udbredes til STU-uddannelser i hele landet under navnet #MakeItBetter. Det kommer jeg til at redegøre langt mere for i løbet af specialet. Nu vil jeg redegøre for, hvad STU er.

Om STU

STU er en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, der er vokset ud af et ønske om, at alle unge i Danmark skal have muligheden for at tage en ungdomsuddannelse uanset hvad deres forudsætninger er. Jeg vil redegøre for fænomenet ved at citere Børne- og Undervisningsministeriets formelle beskrivelse af, hvad uddannelsen dækker over, og hvad den skal kunne, hvorefter jeg vil redegøre for, hvordan #MakeItBetter

kommer til at tage højde for uddannelsesforløbets formelle krav og vise, hvilke rammer uddannelsesmodulet vil operere inden for.³

Den formelle beskrivelse af STU

Fra Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside:

“STU er en treårig, individuelt tilrettelagt ungdomsuddannelse. Uddannelsen skal tilrettelægges med minimum 840 timer om året og i videst muligt omfang under hensyntagen til den unges kvalifikationer, modenhed og interesser. Ungdomsuddannelsen skal udgøre et planlagt og koordineret forløb, der sigter mod progression i den enkeltes udvikling, og der skal fokuseres på den unges potentialer i forhold til eventuel videre uddannelse og beskæftigelse. Uddannelsen kan foregå på mange forskellige typer af institutioner afhængigt af den unges behov. Uddannelsen behøver desuden ikke at foregå på samme institution gennem hele forløbet. Uddannelsens elementer og forløb skal beskrives i en forløbsplan for uddannelsen.”⁴

En forløbsplanen for STU skal omfatte:

- a: En almindelig del, der retter sig imod den unges personlige og sociale udvikling kombineret med samfundsfag. Der kan heri indgå fag, der udvikler den unges kommunikation, viden og indsigt i samfundsforhold, bo-undervisning, selvstændig livsførelse, husholdning, økonomi og kendskab til offentlige tilbud samt anvendelse af hjælpemidler i forbindelse med uddannelsen.
- b: En specifikt målrettet del, der skal støtte udviklingen af den unges interesser og evner samt særlige færdigheder. Der kan heri indgå fag, der støtter den unges fritids- og interessebetonede aktiviteter. Der kan også indgå fag, der forbereder til og giver træning i beskæftigelsesmæssige aktiviteter, herunder virksomhedsbesøg, undervisning i arbejdsmarkedsforhold og forberedelse og træning med henblik på praktik i virksomheder og institutioner.
- c: Praktik i virksomheder og institutioner, der bidrager til at opfylde målene i forløbsplanen, og hvor den unge i praksis får mulighed for at afprøve tilknytning

³ <https://www.uvm.dk/saerligt-tilrettelagt-ungdomsuddannelse/indhold-og-varighed>

⁴ <https://www.uvm.dk/saerligt-tilrettelagt-ungdomsuddannelse/indhold-og-varighed>

til

arbejdsmarkedet.

(<https://www.uvm.dk/saerligt-tilrettelagt-ungdomsuddannelse/indhold-og-varighed>)

#MakeItBetter & STU

Planen med #MakeItBetter er at tilbyde et læringsforløb for unge handicappede, der skal udbydes som et skræddersyet modul, som unge med handicap kan tilvælge på STU. Det skal både udbydes på Egmont Højskolen, men også være tilgængeligt for elever med handicap over hele landet, der ikke er tilknyttet højskolen, og det skal tage højde for alle tre kriterier, en forløbsplan skal indeholde på STU.

Det skal altså være et læringsforløb, der arbejder med samfundsengagement og politisk aktivisme, som a: noget almendannende, b: noget, der støtter den unges fritids- og interessebetonede aktiviteter, og c: giver erfaring med tilknytning til arbejdsmarkedet gennem projektorienteret arbejde. Derudover vil det også være med til at styrke unge med handicap og deres netværk i Danmark.

De unge vil i forbindelse med vores læringsforløb skulle formulere, hvad de synes er vigtigt i livet og for samfundet. Ud fra sine egne kompetencer skal den unge finde ud af, hvordan den unge kan påvirke samfundet, blandt andet ved at blive inspireret af alternative måder at være politisk engageret og aktiv på – altså politisk aktivisme der ikke nødvendigvis handler om partipolitik og brandtaler. Det kunne være en miniaktion for at komme ind med sin elkørestol på steder, hvor der burde være adgang, men ikke er det. En demonstration imod normaliserende ord som “fodgængerfelt” eller at opfordre 3000 kørestolsbrugere til at købe billetter til en koncert, hvor der på hjemmesiden står, at der er plads til 3000 personer. I løbet af forløbet skal deltagerne altså skabe egne samfundsengagerende projekter eller tage del i samfundsrelevant NGO-arbejde og lære at arbejde ud fra egne kompetencer, drømme og idealer. Det er dermed almendannende, da forløbet giver indblik i samfundets grundlæggende principper samt, hvordan man kan tage del i samfundet ved at samarbejde med organisationer, hvor man både kan engagere sig frivilligt, i sin fritid, som en hobby eller forsøge at skabe sig et lønnet arbejde.

Hvad er handicap?

Nu har vi en masse grundlæggende formaliteter på plads i forhold til at placere mit speciale i verden. Næste akt kan begynde. Jeg vil forsøge at tegne et billede af, hvad det handicappede er gennem eksempler, gængse definitioner, litterære overvejelser og filosofiske refleksioner. Jeg kommer til at præsentere læseren for forskellige handicapbegreber og ideer om, hvad det handicappede er og kommer herfra til at skrive løst om det handicappede og om at have et handicap, med den intention, at læseren selv må danne sig et billede af, hvad det betyder. Det er et kontroversielt begreb, det er en fællesbetegnelse for en enorm gruppe mennesker, der er vidt forskellige, og det generelle er tænkt som respekt herfor, men også som en invitation til at tænke med og videre.

Det relationelle handicapbegreb

I Høje Taastrup findes et helt unikt byggeri, der efter sigende skulle være verdens mest tilgængelige kontorhus, et fyrtårn for inkluderende arkitektur, bygget med FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, som bagtæppe.

“Konventionen taler om, at tilgængelighed er en menneskeret, og huset viser, hvordan man kan skabe tilgængelighed og dermed opnå ligeværdighed i bredest mulige forstand.”⁵

Omtalte byggeri er Handicaporganisationernes Hus. Et stort organisationsfællesskab, hvor 35 danske handicaporganisationer har deres hovedkontor og base. Et helt særligt sted. Huset er bygget på en måde, så alle mennesker, lige gyldigt hvordan deres fysiske eller psykiske udformning er, kan finde rundt i og bruge huset. Den oprindelige tegning var af en rund silolignende bygning, men da de forskellige handicaporganisationer var inviteret til at co-designe bygningen, og Dansk Blindesamfund fortalte, hvilke udfordringer symmetriske bygninger giver blinde og svagtseende, endte den med i stedet af få en uregelmæssig, organisk form samt en særlig farve på hver etage. Hvis der ikke er uregelmæssigheder i arkitekturen, kan en blind eller svagtseende blive ved med

⁵

https://handicap.dk/sites/handicap.dk/files/media/document/handicaporganisationernes_hus_dk_final-a.pdf

at gå i ring. Huset er derudover spækket med detaljer, som i mange tilfælde ikke er dyrere eller sværere at implementere i et byggeri, men som ofte bliver overset.

Fællesorganisationen, der binder huset sammen, Danske Handicap Organisationer (DH), har en definition af, hvad handicap er, der lyder som følger:

“Handicappet opstår i mødet mellem funktionsnedsættelsen og samfundets barriere. Det kan være forhindringer på arbejdspladsen, i byrummet, eller når du besøger venner og familier. Det er ikke dig, der er ”handicappet”. Det er samfundets manglende tilpasning, der giver problemet. Man kalder dette for det relationelle handicapbegreb.”⁶

Ifølge det relationelle handicapbegreb kan en person have en funktionsnedsættelse. En person er ikke handicappet. Det handicappede kan opstå, hvis personens funktionsnedsættelse i mødet med den omkringliggende verden giver personen udfordringer. Denne formulering fjerner altså det handicappede fra mennesket, og gør det til noget, der opstår i sammenspil med den omkringliggende verden. Et menneske kan være funktionsnedsat, ikke handicappet.

Når noget er nedsat betyder det, at det er lavere eller mindre end en normalværdi. I Werner Herzogs spillefilm “Even Dwarfs started small”⁷ er en flok dværge fanget på en institution bygget til mennesker af normal vækst. De er nødt til at interagere med verden, som i løbet af filmen virker mere og mere tyrannisk. De kan ikke nå dørhåndtagene uden hjælpemidler, de bliver nødt til at være to for at køre bilen ude i gården, og som filmen skrider frem, bliver dværgene mere og mere gale og destruktive, pressede til desperation af den omkringliggende verdens normalitet, der her kommer til udtryk som tyranni og undertrykkelse. En tyranni og undertrykkelse, som er det Danske Handicaporganisationer i den her definition kalder det handicappede. Det opstår i mødet mellem funktionsnedsættelsen og samfundets barriere.

I et primitivt samfund uden asfalt, bygninger, folkeoplysning, medicin, elkørestole og lignende ville der være barriere over alt. Altså udfordringer, der ville gøre det sværere for personer med funktionsnedsættelser at eksistere. Af definitionen kan man udlede, at jo flere barrierer, der er, jo mere handicap findes der. Det er altså ikke nødvendigvis

⁶ <https://handicap.dk/politik/fakta-om-handicap>

⁷ <https://www.imdb.com/title/tt0065436/>

negativt for et individ at have en funktionsnedsættelse, men derimod negativt for et samfund at have handicap. Det er et onde, der opstår i interaktionen mellem individ og samfund. Noget, man kan løse og fjerne ved at minimere et samfunds barrierer. Derfor må man ud fra det relationelle handicapbegreb håbe, at det udviklede samfund udvikler sig i en retning, der minimere handicap ved at tage højde for funktionsnedsættelser.

En udvikling, der blandt andet afspejler sig i forsøget på at løse de arkitektoniske udfordringer, før beskrevne fyrtårn for inkluderende arkitektur, Handicap Organisationernes Hus, arbejder med. Man kunne formulere et samfundsmål, der lyder, at alt arkitektur, alle institutioner og oplysende tiltag bør arbejde imod at mindske mængden af handicap i samfundet, så personer med funktionsnedsættelse kan leve det liv, de drømmer om.

Handicapbegrebet, Danske Handicaporganisationer opererer med, lægger altså op til, at man taler om personer med funktionsnedsættelse og samfund med begrænsninger, hvor handicap ikke beskriver en menneskelig egenskab eller noget, et menneske er, men noget, der opstår, et situationsbetinget fænomen.

Tre definitioner af det handicappede

Det relationelle handicapbegreb er en spændende måde at tænke om det handicappede på og en måde, jeg finder radikalt anderledes, end hvad jeg oplever som den almene måde at tænke om handicap på i Danmark.

Jeg oplever tit, at personer, der ikke har erfaring med det handicappede, omtaler personer som handicappede, hvor jeg selv omtaler dem som personer med et handicap, og her er Danske Handicaporganisationer altså mere radikale og fjerner handicappet helt fra individet, men benævner i stedet individerne som nogle med funktionsnedsættelser. Her er det handicappede et tredje, der opstår mellem to aktører, den funktionsnedsatte og samfundet. Handicap er altså ikke noget, man er eller har, det er noget, der opstår, hvis man har en funktionsnedsættelse, samfundet ikke har taget højde for. Hvis man sidder i en elkørestol og vil ind på en restaurant med høj sokkel og uden rampe, så opstår det handicappede. Hvis man ikke kan finde det rette lokale, fordi man er synsbesværet, og alle lokalerne ligner hinanden, så opstår det handicappede.

På deres hjemmeside skriver Handicaporganisationernes Hus, at 30% af danskerne mellem 16-64 år vurderes at have et større eller mindre handicap, men ud fra deres egen definition burde der stå "en større eller mindre funktionsnedsættelse", hvorfor det

måske også er mere end 30%, der jævnligt møder “det handicappede”. Drilagtigt kunne man sige, at det også er lave mennesker, der ikke kan se noget til koncerter, eller meget høje folk med store fødder, der aldrig kan købe sko i butikker. Med det relationelle handicapbegreb er vi pludselig alle sammen blevet lidt handicappede, eller nærmere nogle, der konfronterer det handicappede. Vendingen “jeg følte mig handicappet, lige dér” er pludselig ikke politisk ukorrekt mere, men tværtimod meget præcis. Den italesætter handicap som et temporalt fænomen, der opstår på særlige tidspunkter, hvor noget går galt eller mislykkes. Fænomener ude i verden kan altså siges at være *handicappende*. Nogle, der skaber handicap.

I Den Store Danske bliver handicap beskrevet som:

“En medfødt eller erhvervet legemlig eller psykisk defekt, der medfører et varigt tab af funktionsevne, i udtalte tilfælde også arbejdsevne, således at førtidspension tilkendes (...) Ordet handicap kommer af engelsk hand in cap 'hånd i hue', vist oprindeligt et hasardspil, hvor man sad i vekslende, oftest svigtende held, heraf betydningen 'mangel, hindring, vanskelighed.’”⁸

Denne definition er nærmere grundlaget for den bagvedliggende ide for de to andre definitioner af handicap, hvor personer enten bliver omtalt som handicappede eller som nogle med et handicap. Det handicappede er altså forbundet til individet. Det er noget man er eller har, og som ordets forbindelse til hasardspillet vidner om, er det også noget, man som samfund mener er uheldigt og uønsket, og jo mere man har af det, jo uheldigere har man været i livets store hasardspil.

Her har vi altså kort stiftet bekendtskab med tre forskellige ideer om handicap:

- 1: Det relationelle handicapbegreb
- 2: Handicap, som noget man er
- 3: Handicap, som noget man har

⁸ <https://denstoredanske.lex.dk/handicap> - fremmedord

Jeg vil løbende vende tilbage til de forskellige ideer om, hvad handicap er, og med hjælp fra relevant filosofisk teori belyse, hvilke konsekvenser de forskellige begreber har og dermed belyse, hvilket livsvilkår og politiske konsekvenser, de afføder. Nu vil jeg med Peter Sloterdijk vise, hvordan handlinger, der ikke umiddelbart virker politisk relevante, alligevel kan udtrykke politiske ambitioner og ønsker.

Om lort

Man kan risikere at blive distanceret fra det hverdagslige og jordnære, når man beskæftiger sig med akademiske beskrivelser af fænomener. Det akademiske gravearbejde kan potentielt vise nuancer ved en sag, der er *ground breaking*. Opdagelser, der kan ændre ens opfattelse af verden. Det er bare vigtigt at huske på, at verden også lugter af lort.

Lort er et fænomen, jeg har mødt på helt nye måder i forbindelse med handicapverdenen, end jeg er vant til på universitetet. Jeg er blevet skidt i hånden af en ældre herre, jeg skulle hjælpe på plads i sin kørestol. Jeg har vasket lort af vægge og kradset betonthård lort ud af røven på en fyr med forstoppelse, der sked i bukserne i *Dubai International Airport*, lige inden vi skulle board og flyve videre til Tokyo. Fælles for de fleste af lorteoplevelserne har været, at jeg var den eneste indblandede, der synes, at det var klamt og grænseoverskridende. De skidende var enten vant til det eller havde aldrig kunnet se noget klamt ved den slags. Alle har de været handicappede eller funktionsnedsatte. En tænker, jeg kommer til at inkludere løbende, som også forholder sig til lort, er Peter Sloterdijk. I Kritik af den kyniske fornuft kritiserer han under devisen “your body speaks its mind” (Sloterdijk, 2021: 77) en videnskabeliggørelse af menneskets måde at være i verden på, der distancerer dem fra kropslige fænomener. Sloterdijk fremhæver den filosofiske fysiognomik som en alternativ og god måde at forstå kropslige fænomener på. I hele værket kritiserer Sloterdijk udnævnelsen af det platoniske vidensparadigme, der kredser om ord, fornuft og idealisme og forsøger at vise den visdom, der er indfattet i et kropsligt vidensparadigme. Skriftligt vel og mærke. En sag, jeg i mit møde med lort er begyndt at tage meget alvorligt, da jeg møder personer, der i deres omgang med lort taler et helt andet sprog, end jeg selv gør, så at sige. I Sloterdijs Fysiognomiske hovedafsnit i kritik af den kyniske fornuft foretager han en art fænomenologisk undersøgelse af forskellige kropslige fænomener som bryster, røve og genitalier. Men han undersøger også den fysiognomiske betydning af

lort, som jeg vil vende tilbage til i afsnittet Om lort, del 2. Inden da vil jeg udfolde dele af “Kritik af den kyniske fornuft” (Sloterdijk, 2021) og fremhæve relevante indsigter.

Sloterdijk, Diogenes og forskellige vidensformer

Kritik af den kyniske fornuft udleder visdom gennem reflektion over forskellige måder at være til på og forskellige vidensformer. Det første fænomen, man møder i værket, er ideen om den oplyste falske bevidsthed og de problemer denne medfører for den klassiske ideologikritik. Ud fra denne beskrivelse definerer Sloterdijk den kyniske fornuft (Sloterdijk, 2021: 11). En fornuftsform, den oplyste, falske bevidsthed besidder, og en afart af den cyniske visdom særligt repræsenteret ved Diogenes (Sloterdijk, 2021: 96). Den oplyste falske bevidsthed er godt klar over, at den opretholder nogle produktionsformer, der har negative og uønskede konsekvenser, men vælger strategisk at ignorere disse konsekvenser. Det kunne være den danske middelklassesborger, der er ude at shoppe, og køber dimser i Flying Tiger Copenhagen og tøj i H&M, selvom personen godt ved, at produktionsformerne bag disse kæmpe store forretninger har et hav af negative konsekvenser, der ikke stemmer overens med værdier, de ellers påstår at have. De ser på skiltene, hvor H&M skriver, at de genbruger tøj, og så ignorerer de smilende alt det, de er oplyste om. Her ville en ideologikritiker, der tog udgangspunkt i, at borgeren ikke var klar over konsekvenserne af dennes handlinger, forsøge at pille plakaterne ned, der lover socialt ansvar og bæredygtighed, men den er magtesløs. Den kyniske forbruger ved det godt. Den kyniske fornuft lever af fleksible og strategiske sandheder, hvilket forvandler ideologikritikken til en irriterende lillebror, der ganske vist siger noget korrekt, men også noget banalt og indlysende, som ingen gider at hører på. Det hjælper altså ikke at snakke imod den kyniske fornuft og den oplyste falske bevidsthed, som Sloterdijk sætter i forbindelse med et særligt vidensparadigme, det idealistiske, og dettes stamfader, Platon (Sloterdijk, 2021: 37).

Det er netop her, Sloterdijk ser sin åbning til at revitalisere Diogenes og det Cyniske tankegods, da Cynikeren ikke taler imod idealismen, han lever imod den. “Cynikeren fjerner, skider, pisser og masturberer på åben gade lige for øjnene af folk på det atheniensiske torv; han foragter ryet, pifter ad arkitekturen, nægter at vise respekt, parodierer beretningerne om guder og helte, spiser rå kød og grønsager, ligger i solen, fjaser med luderne og beder Alexander den store om at flytte sig, så han ikke skygger for solen” (Sloterdijk, 2021: 37).

En af Sloterdijks formål med værket er at argumentere for, at den form for viden, Diogenes og den cyniske bevægelse repræsenterer, er den første virkelige dialektiske materialisme, og at vi må begynde at anse den visdom, cynikerene repræsenterer, som en af den græske filosofis store systemer på niveau med Platon, Aristoteles og Stoikerne (Sloterdijk, 2021: 33). Noget helt særligt ved cynismen er ifølge Sloterdijk, at den har opdaget en måde at argumentere på, som den seriøse tænkning indtil i dag ikke har fundet ud af, hvad den skal stille op med. “Kan man kalde det andet end pøbelagtigt, når Diogenes slipper en vind mod den platoniske idélære (...)?” (Sloterdijk, 2021: 37). Det påstår Sloterdijk, der udnævner det til en tænkning, der går imod den Athenske herreidealisme, men for at være forståelig forudsætter, at man lytter anderledes, end i den dialog-, tekst- og samtalebaserede filosofi og tænkning, den hjernebaserede tænkning, som Sokrates mestrer og gang på gang viser sig at være uovervindelig i, “bare han kan lokke dem ind i en samtale, hvor han som modsigelsens mester er umulig at besejre” (Sloterdijk, 2021: 38). Det kan være, at det er derfor, et begavet væsen som Diogenes udfører handlinger, der kulturelthegemonisk er forkastelige og vample, fordi herreidealisterne ikke lytter, men kun tænker. Sloterdijk skriver:

“(...) en grundsætning, som skabtes af de gamle visdomslærere, og som i oldtiden betragtes som en selvfølgelighed, indtil den moderne udvikling ødelagde den: Hos filosofen, sandhedselskeren og det bevidste livs menneske må liv og lære stemme overens. (...) Det kan misforstås i idealistisk retning, som om det var filosofiens mening at sætte menneskene på sporet af uopnåelige idealer. Men hvis filosofen er kaldet til i egen person at leve det, han lærer, så bliver hans opgave i kritisk forstand meget mere end det: nemlig at lære hvad han lever” (Sloterdijk, 2021: 34).

Det kan altså lugte lidt af, at Diogenes og Platon bliver hinandens modsætninger, og bliver mere og mere ekstreme i deres udtryksformer, og lige netop denne dynamik, sammenspillet mellem de to vidensformer, er relevant i forhold til at kunne besvare min problemformulering. Der er mange paralleller at trække mellem den tænkende Platon over for den skidende Diogenes og den politiske struktur i Danmark og personer med et handicap. Ikke, fordi personer med et handicap nødvendigvis udtrykker sig materialistisk, og de normale, ikke-handicappede idealistisk. Den konklusion, mener jeg ikke, man kan lave, selvom det er fristende. Det relevante er, at Sloterdijk viser, hvordan en herskende vidensform ikke formår at lytte til en anderledes, mindre populær,

vidensform. Hergennem anskues vidensformen som en art konkurrent, der skal tie, hvilket ender ud i, at de med hver deres jargon og sprog forsøger at overbevise hinanden om dette og hint. Hvis det er den form for konkurrence, der er grundlaget for kommunikationen mellem personer med handicap, som repræsenterer et hav af forskellige videns- og udtryksformer, og den dominerende kulturelle hegemoni og politiske diskurs, er det en umulig opgave, at personer med funktionsnedsættelse kan være politisk aktive. Det kræver en anden form for opmærksomhed og vilje til sameksistens og en vilje til at lade det, de andre udtrykker, være sandt, end den Sloterdijk beskriver – selvom de andre vidensformer måske provokerer og udfordrer ens egne grundantagelser, hvilket kunne tænkes at være en positiv gevinst. Sloterdijk beskriver de positive konsekvenser, det kan have, meget poetisk: “Hvis en af dem kom på den ide at sætte sig ned foran hans ansigt for at betragte det af åbent hjerte, ville der let kunne ske det, at han pludselig begyndte at græde helt ude af sig selv eller le helt uden grund” (Sloterdijk, 2021: 37). Men ifølge Sloterdijks analyse er det ikke sikkert, det forløber sådan, da “det hører til magtens væsen, at den kun kan grine af sine egne vittigheder.” (Sloterdijk, 2021: 37).

Om lort, del 2

I førortalte Fysiognomisk hovedafsnit beskriver Sloterdijk, hvad man kunne kalde den normale, borgerlige opfattelse af, hvad lort er og betyder. Den populære diskurs. Her sidestilles lort med affald, og lort er både noget, man ordner med sig selv i det private, men også noget, man producerer ved at leve et forbrugende og konsumerende liv. Mennesket har ignoreret, at det er et lorteproducerende dyr, hvilket i følge Sloterdijk er en indsigt, der nu bliver udfordret af blandt andet den økologiske krise, der tvinger menneskeheden til at forholde sig til sit lort, hvorfor Sloterdijk fremhæver Diogenes valg om at skide offentligt som relevant for den moderne miljøbevægelse (Sloterdijk, 2021: 92). Diogenes vedkender sig at være et lorteproducerende dyr og skammer sig ikke over det.

På samme måde som der findes en kulturel hegemoni inden for det herskende vidensparadigme, der definerer menneskets omgang med lort, kan man med Sloterdijk argumentere for, at der også findes en lignende kulturel hegemoni indenfor det kropslige, cyniske (Sloterdijk, 2021: 77). Som jeg allerede har fastslået, er jeg ikke ude på at lave en analogi mellem de cyniske udtryksformer og Diogenes brug af lort til alle

personer med funktionsnedsættelses forhold til lort. De personer, jeg her refereret til med nedsat funktionsevne og handicap, bruger ikke nødvendigvis lort på samme sofistikerede og udspekulerede måde, som Diogenes gjorde. Måske gør de. Men det er nødvendigt at foretage en særlig analyse, hver gang man møder afføring, og forsøge at forstå det ud fra den skidendes perspektiv og motiv. Diogenes gjorde, som han gjorde, ud fra en velfunderet analyse af de idealistiske tænkeres måde at være på. Man kan sammenligne det med den Tunesiske frugthandler, Mohammed Bouazizi, der i 2010 satte ild til sig selv. Det var den handling, der fik hele den arabiske fornuftsverdenen til at vælte over i en materialistisk eksplosion af vold og oprør, og selvom det er usandsynligt, at købmanden vidste, at det ville gå så vidt for sig, så viste hans handling at have enorme konsekvenser, da de følelser, der drev ham til selvmord, blev genkendt i resten af Tunesien, og som blandt andet betød, at den daværende tunesiske præsident efter 23 år ved magten få uger efter måtte flygte til Saudi Arabien⁹. På samme måde, som Diogenes havde en ide om, at hans offentlige skiden ville anfægte Platons ide om, at mennesket var et særlig væsen, og vise mennesket som det, Diogenes så det som – et affaldsproducerende dyr – må man antage, at købmanden godt havde en ide om, hvad hans handling ville betyde, både blandt sine ligesindede, men også for den herskende klasse, han gjorde oprør imod. Hans handling gav mening, og hans frustration blev genkendt. At den fik så store konsekvenser var umuligt at forudse. Det er godt at gøre sig klart, hvad befolkningen synes om lort, hvis man vil påvirke dem, men det er ikke sikkert, at personer med et handicap er i stand til at foretage den slags analyser. For at forstå, hvad de funktionsnedsatte synes om lort, bliver man nødt til at foretage en undersøgelse ud fra deres præmisser. Altså lytte særligt og se godt efter. Det er nødvendigt for at kunne oversætte det til viden eller sprog, som de ikke-funktionsnedsatte kan forstå, måle og veje. Processen er altså på en måde omvendt og kræver, at man som de normale og som samfund vælger at foretage det analytiske arbejde, det kræver.

Jeg arbejdede engang for en ældre autistisk og hjerneskadet herre uden noget verbalt sprog. Han kommunikerede altså på andre måde. Han havde kronisk forstoppelse og sked to gange om ugen og efter at have arbejdet for ham i lang tid, fik jeg en helt særlige fornemmelse for, hvornår det var tid. Da han godt kunne finde på at gøre det i

⁹ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/frugthandleren-der-satte-ild-til-sig-selv-og-hele-den-arabiske-verden>

bukserne, var jeg de særlige dage meget opmærksom på at få ham på toilettet. En dag, jeg arbejdede, hvor alt i mig sagde, at han skulle skide, var jeg utålmodig og havde tankerne et andet sted. Jeg havde hundset lidt med ham, da han skulle ud af sengen, bedt ham om at spise hurtigere, og da jeg så bad ham om at gå ud på toilettet og få det overstået, så han kunne komme i bad, og vi kunne komme afsted, satte han sig trodsigt ned på toilettet uden at skide. Efter 40 minutter gik jeg ud til ham og sagde, at han kunne gå over i bruseren og tage et bad, hvis han ikke skulle skide alligevel. I det sekund, han stod op i bruseren, kiggede han smilende på mig og sked. I min verden var det klamt, og min første indskydelse var at blive sur, men før, jeg nåede dertil, begyndte jeg at grine og bestemte mig for at forstå det på en anden måde – på den måde, jeg tror, han mente det. Som en politisk intervention, der oversat til ord, ville lyde noget i stil af: “Jonatan, slap af. Det er mit liv, jeg vil leve det i det tempo, jeg vil og kan, og når du arbejder for mig, skal du tage den med ro og respektere det.” Sagt med Sloterdijk betragtede jeg hans ansigt, og begyndte at grine. Ligesom i eksemplet med den arabiske købmand må en god politisk handling tage udgangspunkt i et samfundsbehov eller en tilstand, der er meningsfuld. Hvis jeg satte ild til mig selv på arbejdet, ville det altså ikke rykke noget, men da han sked i bruseren, rykkede det alt. Jeg spurgte mig selv, “hvordan er dette individ fornuftigt?” og besluttede mig i min omgang med funktionsnedsatte mennesker at gå ud fra, at alle individer fungerer efter en eller anden form for fornufts principper. Det er en af de evner, man har, som ikke-funktionsnedsat, som “normal.” Man kan spørge sig selv om den slags ting, og her er Sloterdijks udredning af forskellen mellem Platon og Diogenes relevant. Udredningen kan oversættes til forskellen mellem to forskellige individer med forskellige evner og funktioner, og hvis man ikke er forstoppet og stolt, men villig til at lytte særligt godt efter, vil man opdage, at der foregår en masse fornuftig kommunikation, selvom personer med funktionsnedsættelse taler anderledes, end man måske er vant til.

Handicap som et eksistentielt fænomen

Helt basalt handler politik om sameksistens. Hvordan flere mennesker kan leve sammen. Peter Sloterdijk viser hvordan sameksistens kan være udfordrende, når de samlevende er anderledes, og blandt andet udtrykker sig forskelligt. Hvis alle mennesker var helt ens og havde de samme ønsker, var politik meget nemt, hvis ikke overflødigt. I en sådan verden ville det måske nærmere hedde administration. Men i en

verden, hvor menneskene er forskellige, kræver det noget andet af den fællesskabende aktivitet, der binder samfundet sammen, populært omtalt som politik. Jeg ved ikke om politik nødvendigvis bliver sværere af, at de indblandede personer er forskellige, men min intuition siger mig, at det gør.

Det kan være svært at afgøre, hvad der er det rigtige at gøre, i et samfund. Det vil nok altid være tilfældet for menneskelig sameksistens, at der bliver skabt noget normalt, en gængs praksis. Det kan være problematisk for handicappede personers muligheder for at være politisk aktive, da de i mange henseende, er unormale. I det følgende afsnit vil jeg vise, på hvilke måder personer med handicap, er normale. Det er de blandt andet, i eksistentiel forstand. Det vil lede videre til Kirstine Korsgaard, der viser hvordan forskellige arter, der udtrykker sig, og opfatter verden, forskelligt, alligevel kan sameksistere, og finde fælles værdigrundlag, at handle ud fra.

To arketyper

Jeg har tit oplevet to forskellige måder, personer med handicap, er til stede i verden. Ud fra det har jeg opstillet to arketyper: *De normalitetssøgende* og *de egenartede*.

Da jeg for nyligt lavede en video sammen med den gruppe elever, jeg lavede før omtalte #MakeItBetter workshop med, skulle de alle sammen fortælle, hvad de synes er vigtigt, og hvad de kæmper for. Alle de indblandede elever, undtagen én, passede ind i den ene kategori af handicappede: De normalitetssøgende.

Den gruppe af personer med et handicap, der forsøger at passe ind. De sagde alle ting som “jeg kan godt passe et kæledyr,” “jeg er klogere, end I går og tror,” og “jeg går også til koncerter.” De sagde altså alle ting, man kan forvente, at helt normale mennesker uden nogen funktionsnedsættelse kan lide at lave, men samtidig sagde de det på en måde, som om de forventer, at den omkringliggende verden ikke forventer, at de kan de ting. Det er en tendens, man hyppigt møder i handicapverdenen. Men fornemmer, at personerne gerne vil ligne de populære, seje og hurtige. De vil gerne være ligesom de normale, og i stedet for at se på dem selv og mærke, hvad de selv kan lide og drømmer om, så prøver de at blive til noget, de ikke er.

Den anden kategori er de egenartede.

De selvstændige og rebelske. De er nogle gange dem, der passer bedst ind i det normale. Andre gange er det dem, der er længst væk fra normalsamfundet. Deres originalitet bliver tit modtaget humoristisk, og selvom man har at gøre med et menneske, der er

radikalt anderledes og til tider svært at forstå, kan anderledesheden og kompromisløsheden være meget tiltalende. Den eneste i elevgruppen, der tilhørte denne kategori, sagde “jeg kæmper for dieslbiler.” Det brugte jeg noget tid på at forstå.

Dieslbiler er ikke særligt “woke”, og det er samtidig noget, man i det moderne samfund med bæredygtighedsfantasier drømmer om at udfase. Eleven udtrykte interesse og selvstændighed og gav ikke udtryk for at være underlagt kulturelle hegemoniers normdiktatur.

Jeg synes, det er inspirerende at møde et frit individ, og jeg bliver provokeret og får lyst til at skabe forandring, når jeg møder en person, der lever efter noget

uægte og prøver at være noget, der virker destruktivt for personens muligheder for at opnå et eudaimonisk liv. Den værdi kommer til at gennemsyre #MakeItBetter. Det er dog ikke kun personer med handicap, der går og bakser med forholdet mellem originalitet og selvstændighed på den ene side, og så en underlæggelse af kulturelle normer og værdier på den anden. Nogle gange bliver det bare sat på spidsen, når en ung pige uden ben, dårligt hjerte, nedsatte kognitive funktioner og meget lidt overskud siger, at hendes største drøm er at få en mand, et arbejde og tre børn. Det borgerlige ideal over dem alle. Hvor har hun fået den tanke fra? Hvorfor drømmer hun ikke om noget andet, noget hun kan opnå? Det virker meget handicappet at drømme sådan, men ligesom der var fornuft bag lorten i bruseren, er der måske også en fornuftig forklaring på, hvorfor hun drømmer sådan. Det vil jeg reflektere over i følgende afsnit, hvor jeg behandler Søren Kierkegaards værk, Gjentagelsen (Kierkegaard, 1962).

Gjentagelsen

Kierkegaards forfatterskab, samt den eksistentielle tænknings udbredning i den vestlige verden, er et udtryk for, at den eksistentielle kamp, og alt hvad den indebærer, ikke kun er et fænomen, personer med handicap, oplever. Den er almenmenneskelig, og hvis man vælger at anskue det handicappede fra en eksistentiel vinkel, får man øjnene op for en

helt masse grundvilkår i form af håb, drømme og personlige udfordringen, personer med eller uden en funktionsnedsættelse har til fælles. Personer med et handicap er altså ikke særlige i eksistentiel forstand, selvom nogle af de eksistentielle dilemmaer bliver sat på spidsen, i forhold til handicappede personer. Det normale og det almene, man som menneske kan forsøge at passe ind i, er ikke spækket med handicappede rollemodeller, men derimod borgerlige idealer som kernefamilien, og alt hvad denne indeholder af fodbold, reality-tv og charterferier.

I Søren Kierkegaards værk *Gjentagelsen* er der mange ting på spil. Værket anskuet som et litterært fænomen minder mere om en dannelsesroman, end det minder om et klassisk filosofisk værk. Grundet det poetiske format er det også et værk, der kan rigtigt mange ting, og ikke kun arbejder hen mod en klar påstand, man kan forstå ved at bladre gennem de bagerste sider i bogen. Kierkegaards værker starter ofte allerede i metateksten. Titlen er altid relevant, og inden man begynder at læse værket, undersøger man som læser altid med stor forundring, om det mon er skrevet under pseudonym, om der mon er reciteret et digt, der kan hjælpe med at løse den gåde, hans værker tit er, og lignende. Når man har gjort sig alt det klart, så er det første *Gjentagelsens* fiktive forfatter, Constantin Constantius skriver, følgende:

”Da Eleaterne negtede Bevægelsen, optraadte, hvad Enhver veed, Diogenes som Opponent; han optraadte virkelig; thi han sagde ikke et Ord; men gik blot nogle Gange frem og tilbage, hvorved han meente tilstrækkeligen at have modbeviist hine. ”
(*Gjentagelsen*, 1962: 115)

Peter Sloterdijk er ikke den eneste, der filosoferer over Diogenes, det gjorde Kierkegaard også ca. 120 år før. Der er bestemt fællestræk i deres læsning af Diogenes måde at optræde på. Med nærværende citat viser Kierkegaard, hvordan Diogenes med sin krop, uden at være bizar, skidende eller masturberende, men blot ved at bevæge sig, modsiger et spekulativt tankeeksperiment, hans samtidige idealistiske tænkere var kommet på. Ud fra Diogenes Kritik og Platons ide om Erindringen som erkendelseskategori fremstillet i dialogen *Menon*, begynder Kierkegaard at bygge sit eget begreb, sin egen erkendelseskategori, *Gjentagelsen*. I Platons dialog, *Menon* (Pojman & Vaughn, 2011), opsøger Menon Sokrates for at få indsigt i, hvordan erkendelsen fungerer, hvor Sokrates eksemplificerer sin teori om erindringen ved at

henvende sig til Menons uskoledede slave, hvem han udspørger om geometriske regler, som slaven godt kender til uden at kunne redegøre for hvorfor. Fra det eksempel udleder Sokrates, at vi som mennesker besidder de evige ideer, at vi allerede har viden i os, som vi blot skal erindre. På en måde kan vi altså ikke lære noget nyt, vi har allerede alt viden i os, latent. Den idé ville Diogenes måske godt kunne abonnere på, da Sokrates' argumentation med slaven ikke er specielt spekulativ, men meget konkret og materialistisk. Diogenes ville så kalde det instinkter og sikkert henvise til, at hunde også selv regner ud, hvordan de kan parre sig, og fra det udlede, at vi alle blot er dyr med instinkter. Her ville Platon og Sokrates i deres lejr henvise til den metafysisk idé om idéernes verden, en slags bank af perfekte og ideale fænomener, hvis udlevelse og erindring det er formålet med den menneskelige tilværelse at opnå og udleve, og med sådan en opfattelse af verden og meningen med livet er det ikke særligt sjovt at have et handicap. I opposition til denne Platonisme udvikler Kierkegaard dog sin erkendelseskategori, Gjentagelsen. Gjentagelsen rummer langt mere frihed til at blive sig selv end erindringen. Gjentagelsen inviterer det handicappede og særegne indenfor i normaliteten, og man kan sige, at de handicappede her bliver almindelige i eksistentiel forstand.

Gjentagelsen's protagonist er værkets fiktive forfatter, Constantin Constantius. Han driver en form for psykologisk praksis, hvor diverse personer kommer forbi for at snakke om det, der rør dem, og i værket her kommer "den unge mand", værkets bikaarakter, som hele narrativet kredser om, forbi. Han fortæller Constantin, at han er forelsket, og at de må drøfte det. Constantin, der bliver begejstret for den unge mands forelskelse, beder ham om at sætte sig ned, mens han arbejder færdig, hvorefter de kan snakke. Mens den unge mand sidder og venter, reciterer han følgende digt, som får Constantin til at konkludere, at forelskelsen allerede er slut, og at der er noget helt galt:

"Da kommer en drøm fra min ungdomskaar

Til min Lænestol,

Efter dig jeg inderlig længsel faaer,

Du Qvindernes sol!" (Kierkegaard, Søren: 119).

Fortællerstemmen i digtet er en gammel mand, der sidder og ser tilbage på sit liv, tænker på sit livs kærlighed og er nostalgisk over den kærlighed, der har været. Han

erindrer alt det, der er sket. Det ville være fint, hvis den unge mand var en gammel mand, og tingene var sket for ham, men det er han ikke. Den unge mand er en ung mand, der bilder sig selv ind, at han er forelsket. Men som Kierkegaard senere i værket skriver, så er forelskelsen allerede overstået. Den unge mand har allerede erindret et helt liv, og hvad kærlighed er og bør være, og han sidder nu som en gammel mand i sin bevidsthed og ser tilbage på det forgangne. Relationen er slut, før den startede. Ligesom Menons slave godt kendte til de geometriske regler og blot skulle erindre dem, ved den unge mand altså godt hvad kærlighed og samliv er og skal blot erindre det, og han ender således med at have levet livet, inden det overhovedet er gået i gang. I hele værket bliver det erindrende liv behandlet på forskellige vis, og senere reflekterer Constantin Constantius over en særlig erindrende måde at gå i teatret på:

”Et egentligt Theater-Publikum har i Almindelighed en vis borneret Alvor, det vil, eller vil idetmindste indbilde sig, at det forædles og dannes i Theatret; det vil have havt, eller vil i det mindste indbilde sig, at det har havt en sjelden Kunst-Nydelse, det vil, saasnart det har læst Plakaten, forud kunne vide, hvorledes det skal passere denne Aften” (Kierkegaard, 1962: 140).

Ligesom teatergængerer her godt ved, hvornår personen skal klappe, grine og græde, samt hvad der er passende etikette, og derfor bare afvikler en aften planmæssigt blandt andre teatergængere uden plads til spontanitet eller overraskelser, gør den unge mand i sit kærlighedsforhold det samme. Det medfører, at han senere i værket afbryder forholdet og stikker af til Sverige, bliver gal og venter på et tordenvejr fra Gud, indtil den unge mand til sidst i værket efter en større krise konkluderer, at han atter er blevet ham selv. Han har formået at ryste det borgerlige kærlighedsideal og dets erindrende besnærelser af sig, og gjentagelsen har i åndelig forstand fundet sted. Han er blevet sig selv, og lige netop dét at blive sig selv og ikke et borgerligt ideal er den eksistentielle opgave, som alle mennesker, handicap eller ej, er pålagt og kæmper med.

For personer med et handicap kan opgaven være meget forskellig. Nogle har erhvervet et handicap sent i livet. Det kan være en brækket ryg eller en hjerneskade, og tanken om at blive sig selv er for sådanne mennesker nærmest dobbelt. De var noget inden ulykken, de umuligt kan gentage. De havde måske nogle kognitive evner, de nu har mistet, som det kan være svært at forestille sig. De kunne måske gå og løbe, men er nu bundet til en kørestol. Hvor meget af ens identitet er bundet op på bestemte kognitive

færdigheder eller evnen til at bevæge sig på bestemte måder? *Peter Seeberg* behandler det blandt andet i sin novelle *Patienten* (Seeberg, 2009), hvor patienten dag for dag får amputeret mere og mere af sin krop for til sidst bare at være et hoved, der ligger og reflekterer over selvet og følelsen af at være et individ. Hvad er det bundet op på? Kroppen eller sjælen? Det er en individuel rejse, og rejsen er belagt med borgerlige idealer, kommercielle interesser, samfundsinteresser, kulturel hegemoni, ønsket om at passe ind og være normal eller at være, som man engang var, i stedet for som man nu er. Forholdet mellem at erindre måder at være til i verden på, der bliver tilbudt i Hollywood film, eller at forsøge at blive sig selv i gentagelsen er ikke demarkeret af en tydelig grænse. Ofte har jeg hørt personer med et handicap sige, at de gerne vil have en kæreste, der er normal, fordi de synes, at andre handicappede er ulækre. Hvordan er de tanker opstået? Hvad tænker sådanne mennesker om sig selv? Hvad skal man sige til tidligere benævnte unge handicappede kvinde, der drømmer om en kernefamilie, hun aldrig nogensinde kan få, hvilket vokabular skal man benytte sig af, og hvem har retten til at fortælle hende det?

Måske skal hun slet ikke have det fortalt, det ville hun i eksistentiel forstand nok slet ikke lære noget af. Det ville være, som hvis den unge mand havde fået sit tordenvejr, og Gud havde givet ham nogle nye principper og idealer at efterleve. Ifølge den eksistentielle visdom skulle man i stedet efterstræbe at bygge et samfund, hvor der bliver tilbudt andre modeller for det gode liv end det binære samliv med avl og penge som de højeste goder. Det er svært at forestille sig et menneske der er fuldstændig originalt og aldrig erindre. Man kunne også forestille sig at mennesker med handicap, der føler sig anderledes, er særligt tilbøjelige til at efterstræbe det normale, hvorfor et mere nuanceret normalitetsbegreb ville være attraktivt, for et samfund der ønsker at personer med handicap skal leve gode liv.

På Egmont Højskolen havde jeg musik som mit ene hovedfag sammen med en ældre mand med cerebral parese, der en dag tog røven på mig. Han lavede et fuldstændig fantastisk nummer sammen med en af vores undervisere, som jeg i en lang periode lyttede til igen og igen, indtil jeg en dag besluttede mig for at lave en musikvideo til. Sangen er et eksistentielt drama, der har taget navn efter den efterhånden uddøde adressebog, vejviseren fra Mostrup. Vejviseren er et opslagsværk, hvor man kan finde mennesker og deres adresser. Man kan altså finde steder at tage hen, og sangen handler om, hvor man skal tage hen, hvad man skal gøre, og særligt når man hører Morten

Stadsvold fremføre digtet med musik til med hans stærke Hjørringdialekt, bliver man lullet ind i en ironisering over livet og tænker over, hvad man vil, og hvorfor man gør de ting, man gør¹⁰. Teksten lyder som følger:

Var det det?

Et rent tilfælde

Var det det?

Det du gik målrettet efter

Var det det?

Høj solskin

Midt om natten

Var det det?

Sat farver på tangenterne

Var det det?

Den artikel i Odder avisen

Var det det?

Var det det?

Var det det?

Var det det?

Det stod meget tydeligt frem

Vejviseren fra Mostrup

Hvis det siger nogle noget

Vejviseren fra Mostrup

Den bedste løn man nogensinde får

¹⁰ Jeg vil anbefale at se filmen via følgende link:
(https://www.youtube.com/watch?v=D5b9JxV4_wl)

Vejviseren fra Mostrup

Hvis det siger nogle noget

Hvis det siger nogle noget

Hvor har du ledt efter dine grænser?

Hvor har du ledt efter dit menneskesyn?

Hvor har du set nye aspekter?

Hvor har du set nye veje?

Hvor har du ledt efter det du ville?

Hvor har du set din fremtid?

Hvor har du set din fremtid?

Det stod meget tydeligt frem

Hvis det siger nogle noget

Vejviseren fra Mostrup

Den bedste løn man nogensinde får

Vejviseren fra Mostrup

Hvis det siger nogle noget

Hvis det siger nogle noget¹¹

Den musikvideo, jeg lavede til sangen, starter i Hjørring, hvor Vejviseren stavrer rundt på sine spastiske ben og vader frem og tilbage over et fodgængerfelt, det ultimative symbol på det regelrette og ordentlige. Her går man, siger de ikoniske hvide striber, på den sorte asfalt. Senere i filmen er vi taget til Råbjerg Mile, hvor Vejviseren stadigvæk er søgende, men nu vader rundt i en stor ørken, mens gribbene svæver over ham og er klar til at udfrigte ham hans håb og drømme. Hvor har du set nye veje? Spørger han. Hvad er den bedste løn, man nogensinde får? Til sidst står han ved ørkenens grænse ud

¹¹ Vejviseren fra Mostrup af Morten Stadsvold, 2018.

mod Nordatlanten, der er stadigvæk ingen veje, men han er ham selv og har muligheden for selv at definere sin fremtid i stedet for at overtage en fremtid, han har set eller erindret.

Filmen og sangen er et eksempel på et æstetisk oprør, et kulturprodukt, med en spastisk helt, der afviser erindringen og forsøger at leve i gentagelsen, hvad end det så betyder. Blandt andet den slags kulturprodukter skal vi arbejde med at skabe med #MakeItBetter, så man både kan få øje på flere handicappede forbilleder, som er meningsfulde at erindre, men også så flere personer med handicap måske får mod på at leve i gentagelsen og tage livet og skæbnen mere i egen hånd. Den slags selvtillid og selvstændighed er også brugbar, hvis man en dag ønsker at blive en dagsordensættende politisk aktør.

To screendumps fra filmen til Vejviseren fra Mostrup. Det første er fra det erindrende liv i Hjørring, det andet er fra ørkenen, hvor Vejviseren prøver at finde sine egne veje.

Man kunne have brugt mange tænkere til at argumentere for, at personer med handicap ikke er unormale, i eksistentiel forstand. Det kunne også have været Jean- Paul Sartre, der i *Eksistentialisme er en humanisme* (Sartre, 1997), beskriver hvordan et ungt menneske opsøger ham, med tvivl. Han ved ikke om han skal drage i krig for de frie franske tropper, eller om han skal blive og tage sig af sin mor, og får af Sartre dét eksistentielle råd: “Det må du selv finde ud af” (Sartre, 1997: 59). Præcis det svar ville Sartre også havde givet, selvom personen havde været handicappet. Særligt interessant ved Kierkegaard (Kierkegaard, 1962) er dog, at han med sin særlige litterære fremstilling, og med det skønlitterære format, ikke bare fremstiller det eksistentielle grundvilkår, men også viser hvordan den unge mand formår at bryde med traditionerne og udleve gjentagelsen.

Hvorfor handicap ikke rimer på normalitet

På trods af at personer med handicap er normale i eksistentiel forstand, er de unormale på et hav af andre måder. Der findes blandt andet en masse strukturer i samfundet, der er med til at udpege de handicappede som unormale. Dem vil jeg vise nu.

I 2018 lavede jeg en portrætdokumentar om Samuel Breum.¹² Samuel er en ung mand med diagnosen “atypisk autisme”, og selvom personer med handicap er normale i eksistentiel forstand, er de på andre måder unormale.

Dokumentarfilmen hedder “Hip-Hop og Mor” og handler om to ting: Samuels store interesse for hip-hop musik og kultur, og så hans mor. Samuel kredser meget om det normale og har en meget stereotyp opfattelse af, hvad hip-hop kulturen handler om, og han drømmer om store sko, fede biler og massere af lækre damer oven på bilerne. Damer, som er normale. I hele filmen snakker han om det normale og om normale piger, men da han på et tidspunkt bliver spurgt, hvad det normale er, bliver han for første gang i filmen usikker. Ellers sidder han på sit værelse og lirer stereotyper af. Enten ord, han har hørt sin mor sige, eller ord, han har hørt smarte rapmusikere sige. Efter et par minutters mumlen svarer han dog selvsikkert, at en normal er en, der ikke er handicappet. Mere kan han ikke sige om den sag. Dermed siger han altså også, at de handicappede er de unormale. Han er lidt på glatis.

13

Men fristes som seer til at tænke at det er svært at svare på, fordi det normale ikke findes, fordi alle individer er unikke, hvilket Samuel her burde indse og i forbindelse

¹²

https://www.youtube.com/watch?v=9gneDHXKB3Y&t=238s&ab_channel=JonatannJonatan

¹³ Screendump fra “Hip Hop og Mor”

https://www.youtube.com/watch?v=9gneDHXKB3Y&t=238s&ab_channel=JonatannJonatan

dermed måske endda reflektere over, at han heller ikke selv er så unormal. Svarene er jo lige for snuden af ham, kunne man fristes til at tænke. Dog tror jeg, at det er svært at svare på, fordi der i samfundet og verden eksisterer en lang række strukturelle fænomener og konventioner, det er svært at benævne og påpege, hvis man ikke har en skarp analytisk hjerne, der har lært at fungere efter de samme principper, som den offentlige diskurs dikterer. Men det, at man ikke kan analysere sig frem til de benævnte fænomener, sætte ord på dem og begrebsliggøre dem, er ikke ensbetydende med, at man ikke kan mærke deres eksistens. En eksistens, jeg tror, er medvirkende til, at Samuel tænker, at der både findes normale og unormale piger, og at det ville være bedst, hvis han kunne få fingrene i en af de normale.

Jeg vil derfor undersøge, hvad man kan kalde det normale og det unormale, og forsøge at lave det analytiske arbejde, Samuel ikke var i stand til i Hip-Hop og Mor. Jeg vil gøre det i form af en normalitetsquiz, og for hvert udsagn, man kan sige ja til, bliver man erklæret mere og mere normal. Quizzen består af seks udsagn, og det er vigtigt at bide mærke i, at det altså ikke er en handicapquiz, hvor man finder ud af, om man har et handicap. Det er en normalitetsquiz, hvor man finder ud af, om man er normal. Håbet er også, at man med quizzen får øje på nogle dynamikker i samfundet, der er med til at cementere det normale. Dynamikker, jeg vil reflektere videre over i løbet af specialet.

Normalitets-quiz

1: Abortlovgivningen i Danmark

Den er vagt formuleret, men efter uge 12 kan man søge om at få abort af særlige grunde. Det kan være, hvis svangerskabet skyldes incest eller voldtægt, det kan være, hvis svangerskabet er til fare for kvinden, men det kan også være, hvis fosteret er handicappet, har downs eller er autist. Den vage formulering af lovgrundlaget giver grundlag for spekulationer. Normale mennesker må kun aborteres indtil uge 12. Er det, fordi vi som samfund ønsker at dræbe handicappede mennesker, der ikke passer ind i en kapitallogik og et imperativ om at nyde og være normale? Det bliver også forklaret som kvindens ret til at bestemme over sin egen krop. Hun må selv bestemme, om hun vil give liv til et handicappet menneske efter uge 12, men ikke om hun vil give liv til et ikke-handicappet menneske efter uge 12. Så dem, der må aborteres efter uge 12, er de unormale. Dem, der kun måtte aborteres indtil uge 12, er de normale. (retsinformation.dk/eli/lta/2019/903#id86631488-4fb6-4fbb-9546-2ea698c1ce4d)

Måtte du kun blive aborteret indtil uge 12?

2: Fodgængerfelter

Vi har dem i hele landet, og særligt folk med fysisk handicap, der sidder i kørestol, benytter dem på en anden måde, end navnet lægger op til. De bruger ikke deres fødder, de er unormale og kører over dem. Dem, der kan gå på dem, er de normale.

Kan du gå over et fodgængerfelt på dine fødder?

3: Almen voksenuddannelse

Hvis man kalder noget almindeligt, er det det sjældent, og den almene voksenuddannelse er et uddannelsesstilbud i Danmark til folk, der af den ene eller den anden grund ikke har erhvervet sig almindelige egenskaber – almindelige skrive-, læse- og regneegenskaber. Uddannelsen er i familie med STU'en, den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse for særlige personer.

Har du almindelige skrive-, læse- og regneegenskaber?

4: TV-Seer

Inden For showbiz snakker man om seertal, seersucces, seerinteresse, seermålinger, seerstorm og tilskuere.

Er du seer?

5: Sommerhuse i Lalandia

Det er ikke unormalt at man bliver inviteret på weekendtur til Lalandia, og for mange mennesker ville det heller ikke være et problem, men for nogle vil det. De vil allerede straks tænke over, om de mon kunne komme ind i sommerhuset, om de ville kunne komme op i vandrutchebanen, om de vil kunne håndtere at være omgivet af så mange mennesker, uden at få mentale sammenbrud og lignende.

Kan du komme ind i et sommerhus i Lalandia uden at bruge hjælpemidler?

6: Ansigtsmimik

Det er normalt at kunne genkende ansigtsmimik. Når nogle vender mundvigene op ad, betyder det, at de er glade, omvendt nedad.

Vil du mene, at du kan aflæse folks humør ved at se på deres ansigter?

I forbindelse med undervisningen i #MakeItBetter er en af planerne at vi skal arbejde videre med normalitets-quizen, hvor eleverne selv skal være med til at formulere nye punkter, og tage ud på skoler, biblioteker og lignende, og diskutere normalitet.

Om værdi og sameksistens

Jeg vil nu vise hvordan personer, med og uden handicap, kan sameksistere, på trods af diverse forskelle, evner og ligheder. Jeg vil fremstille Korsgaards værditeori, og ud fra den argumentere for at man som samfund, bliver nødt til at øve sig på at se, hvad der er værdifuldt for mennesker, der er anderledes end en selv. Blandt andet fordi personer der ikke har handicap, har et særligt ansvar over for personer med handicap.

Vores forpligtigelse overfor mennesker med handicap

At være handicappet betyder mange ting, og selv de enkelte diagnoser og præciseringer af bestemte handicap indeholder enorm variation. En person med cerebral parese kan være den velrenommerede danske digter Caspar Eric, der, da han vandt Helene Elsass Prisen (en pris, der hvert år uddeles til en person eller organisation, der gør noget særligt for mennesker med cerebral parese), sagde:

”Det er dét, kunst kan gøre: Skabe et rum, hvor vi er mindre alene, og hvor vi ikke skal sørge og kæmpe i tavshed. Og når mange mennesker med handicap oplever de samme problemer, så kan det jo også være, at det har noget med nogle bestemte strukturer at gøre. Men først må vi have et sprog for de erfaringer, som vi kan dele.”¹⁴

Men det kan også være en person med meget begrænsede kognitive egenskaber og uden evnerne til at gå, se, høre, lytte eller tale, som aldrig nogensinde ville kunne formulere sig ligeså præcist og nøjagtigt, som den folkekære danske digter. De er forskellige, men har alligevel noget tilfælles, noget, Caspar Eric forsøger at benævne med sin poesi:

¹⁴ <https://elsassfonden.dk/nyheder/legater/digter-og-handicapaktivist-vinder-helene-elsass-prisen-2022/>

»og du har ret det kan godt/være at jeg aldrig finder en/der er så smuk/og god som du var/og som accepterer mig/selvom jeg er handicappet/hvilket det at være alene/virkelig også føles som/lige nu...« (Eric, 2015: fra digtet “sendt fra min ipad”).

Nærværende opgave bevæger sig mest på et overordnet, begrebsligt niveau og arbejder hovedsageligt med fællesbetegnelsen “handicap” for både fysiske og psykiske handicap. Selv om jeg kommer til at fremhæve nogle særlige personer med særlige handicap, vil det overordnede fokus hele tiden være på at forstå den overordnede kategori socialt, strukturelt, politisk og i de ikke-handicappedes øjne. Jeg vil forholde mig til de fælles problemer og udfordringer, denne kategori af mennesker kan tænkes at opleve, og de bestemte strukturer, der er forbundet hertil, som dem Caspar Eric i citatet henviser til. Her giver Kristine Korsgaards bidrag et interessant perspektiv af flere grunde.

Kirstine Korsgaard beskriver, hvordan mennesker som overordnet kategori af væsner er anderledes end den anden kategori, hun opererer med i sit værk, *Fellow Creatures: Dyrene*. Hun tillader sig at henvise til alle dyr i verden under et samlet ord på trods af, at der findes mange forskellige slags dyr. Blandt andet, fordi mennesket skiller sig ud, og samtidig er det levende væsen, der fylder mest på jorden i mange henseende. Myrearterne fylder mere i forhold til biomasse (Offenberg, 2013), men lever meget ydmygt i forhold til mennesket og fylder derfor mindre, og myrerne har for så vidt vi ved ikke de samme gode evner til at fremhæve sig selv som særligt fornuftige, gode og anderledes, som mennesket har. Korsgaard bruger den overordnede betegnelse *creatures*, væsner, når hun henviser til både dyr og mennesker (Korsgaard, 2018: 5). Det oversætter jeg til en samlet betegnelse ved navn mennesker med de to underkategorier: funktionsnedsatte og ikke-funktionsnedsatte. Handicappede og ikke-handicappede. Eller udtrykt med det relationelle handicapbegreb: Personer, der møder meget handicap, og personer, der møder lidt handicap.

Undertitlen på værket er *our obligation to the other animals*, altså *vores forpligtigelse overfor de andre dyr*. Jeg omsætter Korsgaards argumenter til *vores forpligtigelse overfor mennesker med handicap*, og selvom det umiddelbart kan virke provokerende at sætte lighedstegn mellem dyr og mennesker der er handicappede, er det det ikke. Kirstine Korsgaard har et helt særligt syn på levende væsner, og for hende er der ikke et naturligt hierarki mellem dyr og mennesker, hvor mennesker er vigtigere og mere værd

end dyr, som man blandt andet finder det hos Aristoteles.¹⁵ Hvis det var således, ville min sammenligning pege på personer med funktionsnedsættelser som værende længere nede i et naturligt hierarki end personer uden funktionsnedsættelser. Noget af det interessante ved at bruge Korsgaards værk er, at det kan oversættes til et argument for, at personer med funktionsnedsættelse ikke er dårligere, mindre vigtige eller længere nede i et metafysisk værens hierarki.

Korsgaard ser altså menneskearten som nogen, der stikker ud, men insisterer i samme åndedrag på, at “we share the world with fellow creatures” (Korsgaard, 2018: 4). Det vil jeg oversætte til dansk med “vi deler verden med andre skabninger”, selvom jeg føler, noget går tabt. Ordet fellow har en vis kammeratlighed over sig og typisk ville det danske “andre” blive oversat til “others”, og ikke “fellow”. Kammeratligheden overfor dyr er også et gennemgående tema i Korsgaards værk.

I Korsgaards univers har dyr og mennesker det til fælles at de er væsner, og mange af Korsgaards argumenter er relevante og spændende, da de kan omsættes til en forklaringsmodel for, hvorfor det normale menneske nogle gange kan glemme, at det har noget til fælles med det handicappede menneske, blandt andet de eksistentielle grundvilkår. Ydermere vil jeg også fremstille Korsgaards argumenter for, hvorfor dyr er vigtige og har værdi, da det også vil give et perspektiv på, hvorfor mennesker, der er radikalt anderledes end de normale, også er vigtige og har værdi på deres egen måde. Man kan ellers fristes til at stille spørgsmålstejn ved, hvorfor det fælleshumane betyder noget, og i Korsgaards univers er det artsfælles ikke det eneste argument.

Nu vil jeg gennemgå Korsgaards argumentation for, hvad der er særligt ved et menneske i forhold til et dyr, og efterfølgende fremstille en undersøgelse, hun foretager, af, hvad intelligens er, for til sidst at diskutere, hvordan fænomeners værdi kan måles i forhold til forskellige aktørers interesser. Er det, der er vigtigt for hunden, mindre vigtigt end det, der er vigtigt for mennesket?

Det særlige ved at være menneske

Korsgaards værk er blandt andet et moralsk projekt. Hun beskriver menneskets måde at omgås dyr på og siger: “These practices raise some obvious moral questions. In this

¹⁵ <https://plato.stanford.edu/entries/aristotle-categories/>

book I will adress these questions: questions about whether we have any moral obligations to the other animals, what they are, and what the grounds for them are” (Korsgaard, 2018: 4).

For at kunne svare på det spørgsmål, stiller Korsgaard spørgsmålstegn ved noget, hun ser som en udbredt, menneskelige grundholdning: “In this chapter I want to start by questioning a view that I think that many people hold - the view that human beings are just more important than the other animals” (Korsgaard, 2018: 5).

Den grundholdning kommer ifølge Korsgaard blandt andet af en tendens hos mennesker til at se verden fra deres eget perspektiv – selv i forskningsverdenen. Korsgaard starter i egne rækker og beskriver, hvordan moderne filosoffer ofte spørger, om dyr har den særlige egenskab “moral standing” (Korsgaard, 2018: 6). Altså at være bevidst om sig selv og andre, at have fornuft, personlighed, rationalitet og lignende. Filosofterne når oftest frem til et nej, hvorfor dyr ikke opnår rettigheden til direkte eller intrinsisk, moralsk værdi. Derudover citerer Korsgaard Kant, der postulerer, at mennesket er det eneste væsen, der er nået frem til ideen om “jeg” (Korsgaard, 2018: 5). For Kant betyder det, at mennesket er den vigtigste skabning på Jorden, der kan gøre, hvad det vil med blandt andet dyrene, der er ubevidste omkring dem selv (Korsgaard, 2018: 30). Korsgaard giver Kant ret i, at mennesket nok er det eneste dyr, der er nået frem til ideen om jeg’et, men hun er uenig i, hvad Kant udleder deraf, da forskellige dyr har forskelligartede sanseapparater og forskelligartede kognitive egenskaber. Bevidsthed om sig selv findes altså i andre udgaver end den sprogliggjorte version, Kant kunne forestille sig og kendte til: Jeg’et. En kritik, Korsgaard nuancerer ved at vise, at det paternalistiske syn på de andre dyr også forekommer inden for andre vidensområder, der beskæftiger sig med bevidsthedsforskning og dyr. Korsgaard fremhæver blandt andet det bevidsthedspsykologiske fænomen, spejltesten (Korsgaard, 2018: 31). Her maler forskeren en rød prik i panden på et menneske eller et andet væsen og placerer det foran et spejl for at undersøge, om det er bevidst om sig selv i verden. Om det er bevidst om, at det er dét, der står foran spejlet i forandret skikkelse med en rød prik i panden. En bevidsthedstest, der er opbygget omkring synssansen, som vi mennesker bruger til at navigere med, opnå ny viden og lignende. Synssansen er vigtig for menneskers opfattelse af, hvem de selv er i verden, og hvor de er, men er ikke ligeså vigtig for blandt andet hunde. De har til gengæld en mere veludviklet næse (Korsgaard, 2018: 31).

Forskere har altså lavet spejltest med hunde og erklæret dem uvidende om deres egen eksistens baseret på forskning designet til mennesker. Andre forskere har så senere designet andre testmåder, der tog udgangspunkt i lugtesansen, hvor hunde skulle genkende deres eget urin blandt andre urinprøver, hvilket de kunne.¹⁶ Der er altså masser af eksempler på, at dyr er bevidste om dem selv. Det er bare på et hav af andre måder, end hvordan vi mennesker er bevidste om os selv. Et andet eksempel er tigreren, der placerer sig strategisk i forhold til sit byttedyr, eller flokdyret, der opfører sig underdanigt, da det godt ved, at andre hanner i flokken er stærkere. Andre dyr viser sig altså også at være selvbevidste på et hav af måder, og i og med, at de er bevidste, kan man også forestille sig, at de må have værdier (Korsgaard, 2018: 31).

Hvad har værdi?

Korsgaard forsøger at svare på et af filosofihistoriens store spørgsmål: Hvad har værdi? Mange, af de tænkere jeg benytter, har en grundlæggende opfattelse af verden til fælles, man populært kalder postmoderne.¹⁷ Generelt kan man sige, at teori, der kan underlægges denne paraplybetegnelse, argumenterer for, at værdi opstår som konsekvens af diverse menneskelige interaktioner og de normer, konventioner, sprogspil og magtstrukturer, det afføder (Jørgensen & Philips, 2013: 15). Det vil jeg komme meget mere ind på, men fælles for de tænkere, jeg har valgt at inddrage er, at de på forskelligartede måder med deres tilgange til verden og filosofien, politik og menneskelig interaktion skaber mulighed for, at personer med et handicap kan tænkes som politiske individer.

Jeg udlægger blandt andet Sigmund Freud, der i Kulturens Byrde omsætter sit psykoanalytiske virke, der ellers har været rettet mod det enkelte individ, som et samfundsdiagnostisk værktøj. Værket argumenterer for, at der ikke findes normale samfundsforhold, men at alle samfundsforhold er opstået som konventioner (Freud, 1999). Derfor vil der altid i et samfund findes noget normalt, men der vil også findes noget unormalt, der i nogle tilfælde vil mærke kulturens ubehag. Man kunne kalde det kulturens skyggeside. Spændende ved værket er dog, at det også viser, hvordan kultur ikke er urokkeligt på trods af kulturens materielle virkelighed. De af samfundet

¹⁶ <https://www.nytimes.com/2017/09/22/science/dogs-smell-recognition.html>

¹⁷ <https://plato.stanford.edu/entries/postmodernism/>

udpegede unormale har altså mulighed for at ændre på omstændighederne eller i det mindste trøste sig ved, at det kun er et kulturelt fænomen, at de er unormale, og ikke noget ved Gud bestemt.

En anden tænker, jeg bruger, er Judith Butler, der forholder sig til den vestlige kulturkreds kønsidealiser og kritiserer den binære kønsopfattelse, og samtidig argumenterer for, at køn bør opfattes langt mere end nuanceret (Butler, 1997). Noget særligt relevant ved Butler er, at hendes teori om performativitet viser, hvordan man kan gøre oprør mod det, Freud kalder kulturens ubehag. Ydermere siger Butler en del om, hvordan det er at være de unormale, den underkuede minoritet. Det er relevant i forhold til at gøre sig nogle tanker om normalitet og handicap. En anden tænker, jeg benytter, er Richard Rorty, og blandt andet hans afvisning af Platons dualistiske verdenssyn og idealisme er for nærværende speciale relevant. Det er radikalt og anderledes end den måde, jeg oplever, verden fungerer på, og selvom det kan være nemt nok at sige, at vi ikke skal tage politiske beslutninger på baggrund af, hvad vi tror, er det sande, men derimod på baggrund af, hvor vi ønsker, at vores samfund skal bevæge sig hen, er det svært at mærke, hvor grænserne går (Rorty, 2016, 2019) – grænserne mellem ens ide om sandhed og ens ønsker for et samfund. Men før alt det, vil jeg først gennemgå Korsgaards svar på, hvad værdi er, og hvordan man kan afgøre, hvad der er vigtigst, når forskellige fænomener har værdi for forskellige væsner.

Tethered Values

En del af Korsgaards svar på, hvorfor noget har værdi, er ideen om *Tethered Values*.

Det handler kort sagt om, at ting og fænomener er værdifulde, hvis de har værdi for nogle, og altså er forbundet til nogle. Det er udviklet blandt andet ud fra Kants teori om værdi og Aristoteles idé om telos og det højeste gode, og begrebet handler om, hvad der giver noget værdi. Korsgaard skriver:

“I believe nothing can be important without being important to someone (...) there is no place we can stand from which we can coherently ask which creatures, or which kinds of creatures, are more important absolutely; the creatures themselves do not stand in some absolute rank ordering of importance” (Korsgaard, 2018: 9).

Korsgaard giver her indtrykket af at ville til at præsentere et værdirelativistisk argument, hvorudfra vi ikke er i stand til at sige, om dyr eller mennesker er lige vigtige, fordi Gud er død, og vi alligevel ikke var hans bedste børn. Det kunne være den ene opfattelse af hendes brug af “important to”, men begrebet Tethered Values er ikke helt så relativistisk:

“Although the view that importance is tethered denies that there is such a thing as free-floating importance, it doesn’t have to imply that nothing is important absolutely” (Korsgaard, 2018: 10).

I forlængelse heraf beskriver Korsgaard hendes idé om “The Absolute Importance of Importance-To”, et princip eller imperativ, der går videre end til at proklamere, at det er af absolut vigtighed, at alle væsner får de gode ting, det er vigtigt-for dem, og undgår de dårlige ting, det er vigtigt-for dem at undgå (Korsgaard, 2018: 10). Det er det partikulære gode, der er forbundet til særlige væsner, hvor det absolutte er de fænomener, der er vigtige for alle væsner.

Begrebet lægger sig op af deontologisk/kantiansk absolutisme, et slags kategorisk imperativ for moralske handlinger (Kant, 1999), der ikke kun tager højde for det menneskelige perspektiv. Korsgaard argumenterer dog for, at det ikke er således i og med, at hun anerkender, at der ikke er nogen endegyldig sandhed, der giver hendes ide om tethered values, universel gyldighed (Korsgaard, 2018: 10). Hun forsøger altså nærmere at vise en måde, man kan tænke rationelt og handlingsvejledende på, en måde, som tilskriver vores fellow creatures anden værdi, end hun mener, de har i dag. I forsøget fremstiller hun også det absurde i at proklamere, at mennesker er vigtigere end andre levende væsner, og hun viser, hvordan det kun kan argumenteres for med metafysiske spekulationer såsom religiøse teleologiske forklaringer (Korsgaard, 2018: 11).

Hvad er vigtigt og for hvem?

Når værdi opstår som konsekvens af forbundethed, er det relevant at forholde sig til, hvad der er vigtigst. Det der er forbundet til den ene eller den anden art? Og hvordan man kan måle, hvor vigtigt noget er for en art, og sammenligne det med noget, der har

værdi, for en anden art? En del af svaret er at finde i Korsgaards tidligere beskrivelser af intelligens- og bevidsthedstest af dyr. Testformer, der er skabt ud fra vores egne evner til at sanse og forstå verden, som leder tankerne mod Thomas Nagels artikel *What Is It Like to Be a Bat?* (Nagel, 1974), Donald Davidson artikel *First Person Authority* (Davidson, 2009) og Arne Næss tanker om intrinsisk værdi (Næss, 2008) .

Hvis vi for det første anerkender, at noget bliver vigtigt, når det er det for nogle, så kræver sameksistens, særligt arter imellem, nogen gange valg, der ophøjer den ene parts vigtighed og underkuer den anden parts ud fra diverse rationaler. Korsgaard beskriver, hvordan mennesket vælger at slagte og dræbe andre dyr og spise dem ud fra devisen om, at det ikke er vigtigt for et dyr, hvor længe det er i live, så længe dyrets livskvalitet er god, og at det bliver slagtet humant. Til det spørg Korsgaard, hvordan og med hvilken målestok, man kan måle, hvad der er vigtig for forskellige væsner? Der findes talrige eksempler på dyr, der fanget i fælder tygger benene af dem selv for at overleve, og så er der en lang række eksempler på mennesker, der tager livet af dem selv, fordi de er trætte af at leve (Korsgaard, 2018: 31). Det er aldrig hunden, der begår selvmord, det er altid ejeren. Det er altså et eksempel på et absurd rationale, der er lige modsat de absurde rationaler, Korsgaard ser som en del af en tendens, menneskearten har til at skatte sig selv højere og se mere mening ved deres egne liv end de andre dyrs. En tendens, Nagels føromtalt artikel også forholder sig til ved at beskrive, hvordan vi ikke har nogen mulighed for at vide, hvordan det er at være en flagermus (Nagel, 1974: 437). Den sanser blandt andet komplet anderledes, hvorfor det kan tænkes at være fornuftigt at have en målestok for værdi, der ikke er bundet op på en arts måde at begribe verden på, men er bundet op på noget mere neutralt og fællesartsligt. Det kunne være Korsgaards ide om *tethered values*. Antallet af mennesker, der begår selvmord i forhold til hunde, kan altså ikke oversættes til et argument for, at hunde er gladere for at være i live end mennesker, og Korsgaard understreger kraftigt, at det ikke kan lade sig gøre at sammenligne og redegøre for, hvad der er vigtig for dyr og mennesker, fordi vi er så anderledes. Det kan dog være relevant at have nogle redskaber, der sætter os i så god stand til at gøre således som muligt. Der mener jeg, at ideen om *tethered values* er anvendelig både i forhold til det partikulære og det universelle, og særligt i kombination med Korsgaards fokus på, hvordan vi forstår andre væsner, og en forsigtighed i forhold til ikke at forstå dem, som vi forstår os selv.

Bevidsthedsfilosofiske perspektiver

I tråd med Korsgaards bevidsthedsfilosofiske elementer er det relevant at bringe Donald Davidsons artikel om First Person Authority (Davidson, 2009) på banen. Den argumenterer for, at der måske er nogle områder af bevidstheden, andre mennesker er bedre i stand til at forstå og tilgå, end et subjekt selv er (Davidson, 2009: 9). Davidson udfordrer altså ideen om First Person Authority, som man kunne oversætte til en understregning af, at det måske godt kan lade sig gøre, at tage gode beslutninger på vegne af andre mennesker eller væsner ved at undersøge, hvad der er vigtigt for dem. Det er dog vigtigt at understrege, at det ikke er det samme som at give en værdidom i forhold til, hvad der er vigtigst, om det er dét menneskene eller dét spidsmusene kan lide. Det ville blive en metafysisk diskussion. Vigtigt er også at tilføje, at Davidson ikke forholder sig til hele bevidstheden men kun til propositional attitudes (Davidson, 2009: 10). Det andet er et spørgsmål om opmærksomhed, fantasi og god vilje overfor vores medvæsner og en lyst til at forstå dem og respektere dem.

Jeg ser både Davidson og Nagel som nuanceringer af den pointe og det kognitive værktøj, Korsgaard er ved at skabe om hendes idé om tethered values og værdi. Det er spændende og relevant, særligt fordi vi kan få rigtigt meget analytisk glæde ved at prøve at forstå handicappede i forhold til de normale, som Korsgaard forstår de andre dyr, overfor mennesker. Handicappede er nogen, vi ikke er i fuldstændig stand til at forstå. De er anderledes, unormale. Nogle sanser anderledes, tænker anderledes og ser anderledes ud og har derfor andre muligheder for at leve gode og værdifulde liv. Her er det vigtig, at “andre muligheder” ikke betyder “dårligere muligheder”. Handicappede er blot nogle, der synes, at en masse ting er vigtige, som personer uden handicap kan have svært ved at anerkende og måske slet ikke er i stand til at se. Derfor vil jeg også præsentere Arne Næss (Næss, 2008) syn på værdi, da det er anderledes end Korsgaards. Det er lige så kontingent, stiller også moralske krav til dem, der anerkender det, men kræver ikke den samme art af rationalitet, analyse og retfærdiggørelse, som Korsgaards værdibegreb Tethered Values.

Alt har værdi

Næss tilskriver sig et Spinoza inspireret natursyn¹⁸, hvor alt på Jorden er en del af Guds skaberværk, findes af en årsag, og derfor er værdifuldt i sig selv. Næss holder fast i det metafysisk princip om, at alt i naturen er skabt værdifuld, og at elementer i naturen ikke får værdi af, at noget eller nogle synes, de er vigtige. Alt har intrinsisk værdi, hvor ud fra Næss udleder, at alt levende skal behandles som værende værdifuldt. Kort sagt har alt altså værdi. Når man dykker længere ned i Næss rationaler understreger han, at alt levende er levende forbundet med hinanden, hvorfor Næss opfordrer til at man skaber sin egen "Økosofi", en personlig økologisk filosofi, baseret på otte økologiske principper (Næss: 2008: 28):

1. "All living beings have intrinsic value.
2. The richness and diversity of life has intrinsic value.
3. Except to satisfy vital needs, humans do not have the right to reduce this diversity and richness.
4. It would be better for humans if there were fewer of them, and much better for other living creatures.
5. Today the extent and nature of human interference in the various eco- systems is not sustainable, and the pace of sustainability is rising.
6. Decisive improvement requires considerable changes: social, economic, technological, and ideological.
7. An ideological change would essentially entail seeking better quality of life, rather than a raised standard of living.
8. Those who accept the aforementioned points are responsible for trying to contribute directly or indirectly to the necessary changes." (Næss, 2008: 28).

Disse principper er udviklet til mennesker, der søger "personal life wisdom aiming for ecological harmony" (Næss: 2008: 3), og principperne er af Næss formuleret på en måde, så mennesker med forskellige kulturelle baggrunde kan tilgå og benytte dem, da hans drøm for den dybdeøkologiske bevægelse var, at den skulle være multikulturel, og at principperne ikke bare skulle passe ind i den måde, man tænker på i den vestlige kulturkreds. Principperne kan også oversættes til samlivet mellem personer med og

¹⁸ <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-environmental/>

uden handicap, og det er klart, at nogle af dem er mere brugbare til det end andre. De to første punkter understreger, at alle levende væsner har værdi, og at det er værdifuldt, at der findes forskellige livsformer, og hvis man som samfund kan anerkende principper som disse og basere samfundets politiske håb og drømme på en multikulturel, Arne Næssinspireret økosofi, vil man have et brugbart værdigrundlag for at skabe en politisk arena, hvor personer med et handicap kan være politisk aktive på andre måder end ved at stemme.

Man kunne forestille sig, at Korsgaard som en holistisk tænker, der virker forelsket i skaberværket, sikkert synes, at meget af Næss tankegods er meget sympatisk og interessant. Det er dog en vigtig pointe, at det, værket forholder sig til, er “sentient beings (...) in the morally interesting category of having a final good” (Korsgaard, 2018: 6). Der er altså en relevant forbindelse mellem at være et bevidst væsen og at være genstand for moral. Næss var mere radikal og arbejdede hårdt på at skabe en multikulturel dybdeøkologisk bevægelse, hvor fænomener som græs, sten og lignende også har moral standing. Så radikal er Korsgaard ikke, og en vigtig pointe er, at det at være godt-for noget, for Korsgaard, gælder for væsner, der har muligheden for at opnå det gode, et summum bonum, et telos, de aktivt kan forfølge. For væsner, der kan opnå Eudaimonia (Korsgaard, 2018: 198).

Selvom Næss intrinsiske værditeori er et godt og idealistisk grundlag at arbejde ud fra, er Korsgaards beskrivelse af mennesker overfor dyr og hendes redegørelse af tethered values langt mere anvendeligt for blandt andet #MakeItBetter. Hun forsøger ikke at grundlægge en multikulturel dyreetisk bevægelse, men kommer med meget konkrete bud på, hvordan tværartslig sameksistens kan foregå. En ide om sameksistens, der kan oversættes til, hvordan personer med og uden handicap bedre kan forstå hinanden og leve sammen.

At være handicappet i verden

For at besvare min problemformulering bliver jeg også nødt til at forholde mig til, hvad politik er, og hvordan det fungerer. Meget af det, jeg har skrevet indtil nu, har været individorienteret har beskæftiget sig med det handicappede, og hvad det handicappede er. Jeg vil herfra begynde at arbejde mig op på samfundsniveau. Det smelter selvfølgelig sammen i hele opgaven, da det handler om individet i samfundet, men den

teori, jeg bruger herfra, vil i større grad kredse om samfundsdynamikker, og hvordan det handicappede kan interagere i samfundet, og jeg vil i større grad begynde at fremstille ideer, utopier og håb for, hvordan samfundet kunne se ud, hvis personer med et handicap skal have mulighed for at være politisk aktive individer med samme muligheder for at ændre verden som personer uden handicap.

Kulturens ubehag

Normalitetsquizen er et argument for, at der findes praksisser, ord og fænomener i vores samfund, der udpeger dele af samfundet som værende normale og andre dele som unormale. Sigmund Freud præsenterer i *Das unbehagen in der kultur*, der i den danske udgave ved Hans Reitzels forlag er oversat til *Kulturens Byrde* (Freud, 1999), et interessant bud på, hvordan disse normaliseringsprocesser forekommer. Freud oversætter her psykoanalysen, han ellers har brugt og udviklet til at analysere og forstå den menneskelige psyke, hvordan spædbarnet socialiseres i sammenspillet med forældrene, og hvordan socialiseringen foregår i den mindste politiske enklave, familien, til et samfundsanalytisk værktøj (Freud, 1999, 1965). Et værktøj, han bruger til at vise, at mange af de processer, der foregår, når barnet skal lære at indgå i familien, er de samme, der gør sig gældende, når mennesket skal lære at indgå i samfundet og i kulturen og lære at agere efter de kulturelt betingede normer og spilleregler. Formår mennesket ikke det, kan kulturen vise sig at være ubehagelig eller byrdefuld. Freud skriver:

”Diagnosen af samfundsneuroserne støder også på en særlig vanskelighed. Ved enkeltmenneskets neurose er vort nærmeste holdepunkt den kontrast, der skiller den syge ud fra hans omgivelser, der betragtes som normale. En sådan baggrund mangler, når det drejer sig om en på samme måde afficeret masse, den måtte i givet fald skaffes andetsteds fra. Og hvad den terapeutisk udnyttelse af denne indsigt angår, hvad ville så selv den mest rammende analyse af den sociale neurose gavne, når ingen alligevel er i besiddelse af autoriteten til at påtvinge massen denne terapi? Til trods for alle disse vanskeligheder må man håbe, at der en skønne dag vil være nogen, der påtager sig det vovestykke at gå i gang med de kulturelle fællesskaber patologi” (Freud, 1999: 94).

Der er meget på spil, og jeg vil bryde citatet ned stykke for stykke. Først nævner Freud enkeltmenneskets neurose, der skiller den syge ud fra sine omgivelser. Det er altså de

mennesker, der ikke lærer at opføre sig som de andre, dem, der agerer anderledes og skiller sig ud og er unormale (Freud, 1965). Da der findes flere milliarder mennesker i verden, eksisterer der et fint sammenligningsgrundlag, hvor den store masse og de stærkeste individer bliver de normsættende. Man kunne, som Henrik Jøker Bjerre (se 2015) tit har gjort det til sine forelæsninger i kulturfilosofi, kalde dem “de normalt patologiske”. Den freudianske grundindsigt om dannelse af individet er, at vi ikke opfører os som en række metafysiske, idealistiske principper foreskriver det. Vi er kontingente individer, og alle vores adfærdsmønstre er opstået i vores interaktion med verden, og tanken om det normalt patologiske anerkender, at den store masse af normale mennesker er blevet bims på den samme måde. De har lært at reagere ens på diverse påvirkninger som kærlighed, ros, kritik, lyskryds, love og lignende. De unormalt patologiske reagere på en måde, kulturen finder forkert (Freud, 1999).

Det næste element, jeg vil fremhæve fra citatet, er den store forskel, Freud ser på et individs normaliseringsproces og et samfunds. Det syge individ gør opmærksom på sig selv ved at være anderledes, hvor den syge kultur er langt sværere at få øje på og konkretisere, og hvis man får øje på elementer ved kulturen, man mener skaber unødvendigt ubehag eller byrde, er det heller ikke en nem opgave at foretage den kulturelle masseterapi, der skal til, for at ændre det ubehagelige. Dét er dog netop, hvad vi med #MakeItBetter sætter os for. Vi skal arbejde med at analysere samfundet og regne ud, hvordan vi kan facilitere den nødvendige masseterapi, det kræver at ændre det. Det er også vigtigt at holde fast i, at en kulturs ubehag ikke nødvendigvis er noget negativt, da det også er et udtryk for et samfunds grænser for, hvad det vil acceptere, og blandt andet psykoanalysen har i en lang række tilfælde vist, at det er fornuftigt for et samfund at føle ubehag ved fænomener som pædofili, mord, tyveri, skattesvind, mobning og lignende (Freud, 19965). Det kan man udnytte, og hvis #MakeItBetter kan skabe kulturelt ubehag ved fænomener som utilgængeligt byggeri, vil det være meget positivt for rigtig mange mennesker. Det faktum, at kulturelle fænomener er produkter af socialiseringsprocesser, er positivt for mulighedsbetingelserne for, at #MakeItBetter kan ændre den politiske arena, så den bliver mere fordelagtig for personer med handicap. Det er også grundpræmissen for Henrik Jøker Bjerres værk, *Analysér!* (Bjerre, 2015), hvor Bjerre argumenterer for, at vi ved at analysere politiske praksisser på nye måder kan ændre og påvirke de måder, vi gør tingene på (Bjerre, 2015: 8). Ved at analysere os frem til, hvad en kulturepokes over-jeg er, og hvad der skaber det, kan vi

altså påvirke og ændre grundvilkårene for den kultur, vi er en del af (Bjerre 2015). Kulturens Byrde er et tidligt relevant værk indenfor den psykoanalytiske kulturanalyse og en af inspirationskilderne til Bjerres værk.

Nærværende speciale undersøger, hvordan personer med handicap kan blive politiske relevante aktører med selvstændige håb og drømme. Det politiske har i stor stil været drevet af de store førerpersonligheder, og det bliver nok aldrig personer med et handicap, der kommer til at dominere den arena. Det kræver noget særligt af kulturen, hvis de handicappede skal kunne være politisk aktive på andre måder end at stemme, når der er valg. Freud skriver:

”En kulturepokes Over-Jeg har en lignende oprindelse som enkeltmenneskets, det hviler på det indtryk, de store førerpersonligheder har efterladt, mennesker af overvældende åndskraft eller personer, i hvem en af de menneskelige bestræbelser har fundet det stærkeste og reneste – og derfor også tit det mest ensidige – udtryk” (Freud, 1999: 83).

Nærværende citat taler ind i Kierkegaards beskrivelse af begrebet erindringen. Freud beskriver, hvordan en kulturepokes over-jeg på samme måde som enkeltmenneskets bliver skabt af mellemmenneskelig interaktion og inspiration, hvor individer, sagt med Kierkegaard, erindrer forbilledlige personligheder eller samfundsformer. Sagt med Freud: barnets adaptering af forældrenes adfærd, anerkendelse og straf, der danner den kontrollerende stemme i barnets og senere det voksne menneskes hoved, der siger, hvad det skal stræbe efter, hvad det skal afholde sig fra, hvilke impulser, der er ønskværdige og lignende (Freud, 1965: 218). En af udfordringerne i denne henseende er for det handicappede menneske, at det som regel bliver bragt til verden af forældre uden handicap. Det bliver altså først født ind i en familie, der gør tingene på en måde, barnet aldrig ville kunne efterleve. Barnet vokser så op og bliver en del af et samfund, der gør tingene på en måde, det ikke kan være med til på samme præmisser som sine jævnaldrende, og alt efter hvordan den her proces foregår, kan den være forfulgt af mere eller mindre ubehag. Det må være ethvert solidarisk samfunds fornemmeste opgave, at denne proces er forbundet med så lidt ubehag som overhovedet muligt. Den perfekte politiske stat må være domineret af en kultur, der ikke gør det unødvendigt ubehageligt at være handicappet. Eller sagt med det relationelle handicapbegreb, så findes der slet ikke handicap i den perfekte politiske samfundsmodel. Den politiske model er ikke

handicappede. Det er der måske andre fænomener i samfundet, der er, men ikke der, hvor man bedriver politik.

Analysér! En guide til anvendt kulturanalyse

Henrik Jøker Bjerre bruger blandt andet det første kapitel af værket *Analysér! "Analysens Skabende kraft"* (Bjerre, 2015: 9) på at vise, hvad han forstår ved en analyse, hvordan han mener, at en analyse gør mere end bare at vise et fænomen i mindste dele, og han argumenterer for, at analysen har en skabende kraft, der afføder en sandhedskonstruktion (Bjerre, 2015: 33).

Hvis man ikke mener, at en analyse har et skabende moment, argumenterer Bjerre for, at man forpligtiger sig til en omfattende og forsimplet opfattelse af virkeligheden. Han navngiver den LEGO-opfattelsen (Bjerre, 2015: 14). Et eksempel på denne er at finde i Wittgensteins *Tractatus Logico-Philosophicus*,¹⁹ et af den analytiske filosofis grundværker. Her anskues verden som en totalitet af sande sætninger, elementarsætninger, sprogets mindste atomer, man med analysen kan opdage og via dem afbilde virkeligheden, som den er (Bjerre, 2015: 15). Bjerre fremstiller den gængse kritik af dette verdenssyn:

“Er der et endeligt antal sande sætninger som hele verden kan beskrives med, og kan det lade sig gøre at forestille sig denne mængde af sætninger? Er hele verden en endelig afgrænset størrelse, som vi kan beskrive?” (Bjerre, 2015: 15).

Det mener Bjerre ikke, der også fremhæver, at Wittgenstein endte med at kalde ideen om “verden som et begrænset hele” mystisk. Forsøget ud i det konkrete endte altså i metafysik, der senere blev erstattet med hans teori om sprogspil (Bjerre, 2015: 16).

Det er ikke denne atomare LEGO-opfattelse af analysen, Bjerre tilskriver sig, da han ikke mener, at analysen nøjes med at finde frem til en måde, tingene allerede er på. En analyse skiller ikke bare LEGO-klodserne fra hinanden for at se på dem, erkende deres form og farve, og så samle dem igen.

¹⁹ <https://plato.stanford.edu/entries/wittgenstein/#TracLogiPhil>

“Snarre er det som sagt meningen at tænke analysen som noget, der kan være med til at forandre, hvad der overhovedet er. Sprogfilosofisk udtrykt kan en analyse skabe ny viden eller nye begreber, der ændrer selve den realitet, der undersøges, idet vi ikke alene får nye ord til at beskrive verden med, men også finder nye måder at se den på” (Bjerre, 2015: 16).

Bjerre eksemplificerer sin teori om analysens skabende kraft med et eksempel, han finder hos den franske filosof Bruno Latour og dennes filosofien over Ramses II's dødsårsag (Bjerre, 2015: 17). I 1976 fragtede man den afdøde faraos mumie til Paris for at undersøge, hvad han var død af, og man nåede frem til, at han var død af tuberkulose, da man fandt spor af “Kochs bacille”. En bacille, der blev opdaget i 1882. Med moderne videnskabelige redskaber og de muligheder for at analysere faraoens afdøde krop, de giver, kunne man altså dengang konkludere, hvad faraoen døde af. Med LEGO-opfattelsen af virkeligheden ville der ikke være så meget mere at sige om den sag, men Latour stopper ikke her.

Ifølge LEGO-opfattelsen døde faraoen objektivt set af tuberkulose, hvor Latour siger, at det, faraoen døde af i dag, var af tuberkulose, men dengang noget andet. Det fremgår tydeligt, at Latour også er videnskabsteoretiker, da det rejser spørgsmålet om “den objektive beskrivelse af en uafhængig virkelighed pludselig skulle erklæres usand i lyset af den fremtidige videnskab?” (Bjerre, 2015: 21). På det spørgsmål svarer Bjerre, at Latour nægter at “acceptere en dikotomi mellem et færdigt og konsistent sprog og en tilsvarende virkelighed”(Bjerre, 2015: 21). Latours svar på, hvad Ramses II døde af bliver altså, at “Ramses dengang ikke døde af tuberkulose dengang, men at han i dag døde af tuberkulose dengang (Bjerre, 2015: 21).” Latour mener altså ikke, den objektive beskrivelse skal erklæres usand, men argumenterer for, at videnskabelige objekter, samfundsformer og ting får en historie. Dengang døde Ramses II af alderdom eller gudernes vrede, i 1976 af tuberkulose, og om 200 år måske af noget andet, og lige netop den dynamik ser vi også med Butler. Den dynamik gør, at det at være en person med et handicap lige nu, der måske ikke har de bedste forudsætninger for at deltage i politik, bevæbnet med analyse, og de muligheder for at genbeskrive de ord, der knytter sig til dem, har mulighed for at ændre tingenes tilstand.

Ny viden, nye idealer eller nye ambitioner er afgørende for analysens overskridelse af LEGO-modellen (Bjerre, 2015: 24). Man kan sige, at man finder nye muligheder i den retning, man leder. I forhold til Ramses II's dødsårsag betød den nye viden om Kochs

bacillen, at han i dag dengang døde af tuberkulose. Indenfor medicinsk forskning har vi i vesten et meget stærkt og dominerende vidensparadigme og i trit med dettes udvikling, foregår der en meget konkret genbeskrivelse af historien. Dette er opbygget af en art hard-science, men med Judith Butler vil jeg nu vise, hvordan der i forhold til kultur og politik foregår en lignende genbeskrivelse, der også sætter rammerne og mulighedsbetingelserne for, hvad der i en kultur er muligt at tænke og gøre, og som altså konkretiseres og materialiseres i samme forstand som ny indsigt i baciller.

Politiske dynamikker og et individs handlemuligheder

Judith Butler beskæftiger sig i værket *Excitable Speech* (Butler, 1997) blandt andet med interpellation, talehandlinger og performativitet. Butler viser, hvordan minoritetsgrupper kan og har brugt de dynamikker, begreberne dækker over, til at ændre verden. Værket deler navn med et begreb fra amerikansk ret, der henviser til ytringer, der forekommer i tvangssituationer, og som man derfor ikke kan bruge som grundlag for en eventuelt dom. Det bliver sagt i en situation, hvor man vurderer, at den talende har være mentalt ustabil (Butler, 1997, s.15). Butler argumenterer for, at hun har valgt at kalde værket således, fordi vi ikke altid har komplet magt og kontrol over sproget og ordene.

“My presumption is that speech is always in some ways out of our control” (Butler, 1997: 15).

Der er altså ikke et gennemsigtigt magtforhold mellem os og ordene, hvilket titlen til den nye danske udgave af *Excitable Speech*, der er blevet oversat til *Ordenes Vold*, også vidner om (Butler: 2021). Det er en meget begavet oversættelse med en dobbelt betydning. Butler skriver i starten af værket:

“Is our vulnerability to language a consequence of our being constituted within its terms?” (Butler, 1997: 2).

Oversættelsen af titlen vidner både om, at vi som mennesker er i ordenes vold, da vi ikke har komplet magt over sproget, men den indfanger også en anden vigtig pointe. Den henviser til den vold, sproget og ordene kan afføde, og insinuerer yderligere et af de begreber og fænomener, Butler behandler i værket: Talehandlinger. Det vil jeg forholde mig til senere. Først vil jeg redegøre for Butlers performativitetsteori og vise, hvordan sproget kan ændre karakter og bevirke, at vi forstår fænomener anderledes –

hvordan sproget kan genbeskrive fænomener som Ramses II's død, eller handicappedes rolle i politik. Butler skriver:

“The revaluation of terms such as "queer" suggest that speech can be "returned" to its speaker in a different form, that it can be cited against its originary purposes, and perform a reversal of effects. More generally, then, this suggests that the changeable power of such terms marks a kind of discursive performativity that is not a discrete series of speech acts, but a ritual chain of resignifications whose origin and end remain unfixed and unfixable. In this sense, an "act" is not a momentary happening, but a certain nexus of temporal horizons, the condensation of an iterability that exceeds the moment it occasions” (Butler, 1997, s. 14).

Et helt fantastisk citat, der opsummerer rigtig meget af det, der er på spil, i *Excitable Speech*. Først og fremmest beskriver citatet den “revaluation” eller genbeskrivelse, den semantiske kamp, der er foregået, omkring ordet “queer”. Jeg vil vove at kalde det Butlers nøgleeksempel, hvorudfra hun udfolder sin politiske teori, og der vil jeg starte. Butler beskriver, hvordan man engang brugte ordet “queer” på nedladende vis om personer der ikke var heteroseksuelle, og/eller tilskrev sig en binær kønsopfattelse (Butler, 1997: 14). De var queer, de var skæve og anderledes, og ordet queer havde en negativ klang indtil den dag, den minoritetsgruppe af mennesker, man kaldte queer rejste sig op og tog til genmæle. De tog ordet til sig, eller *på sig*, kunne man sige, og sagde: “Ja, vi er queer, vi er skæve, vi er anderledes, vi har sex på måder, der måske er utænkelige for jer, men vi er stolte af det. Vi synes, at det er langt skønnere at være queer, end at være en flok stivstikkere med stramme slips, der hver dag tager hjem til deres dummer koner, der aldrig har set andet end kødgryder og fødestuer.”

De tog altså ordet queer til sig, eller på sig, og gav det en ny positiv betydning, og lige netop den reformulering er, hvad Butler i citatet kalder “discursive performativity.” Det hænger uløseligt sammen med hendes brug af Althusser's begreb, *interpellation*.²⁰ Det performative beskriver for Butler en socialiseringsproces, der ikke i sig selv er god eller dårlig, men karakteristisk for menneskeligt samvær. Butler skriver:

²⁰ <https://plato.stanford.edu/entries/althusser/>

“The revaluation of terms such as "queer" suggest that speech can be "returned" to its speaker in a different form, that it can be cited against its originary purposes, and perform a reversal of effects” (Butler, 1997: 14).

Alt efter hvilke normer, der dominerer det performative, skaber det en bestemt slags individer, hvor det, queerbevægelsen og Butler har stillet spørgsmålstejn ved, er, om det heteronormative og den dertilhørende binære kønsopfattelse er en hensigtsmæssig måde at interpellere hinanden på i et samfund. Den negative italesættelse af personer, der ikke er heteroseksuelle, har vist sig at skabe marginaliserede individer. Interpellationsbegrebet låner Butler fra Althusser, og det handler om, hvordan de praksisser, vi udøver som et samfund og en kultur påkalder os til at opføre os på bestemte måde (Butler, 1997: 2). Det kan minde om ideen bag kulturens ubehag, da dette ubehag medfører, at der er ting, vi ikke gør. Hvad det interPELLerende element i en kultur er, kan dog være svært at sætte en finger på. Butler skriver:

“Who speaks when convention speaks? In what time does convention speak? In some sense, it is an inherited set of voices, an echo of others who speak as the “I”.” (Butler, 1997: 25).

Citatet foreslår, at det er alle normerne, de skrevne og uskrevne regler i samfundet, vi lever efter, der taler gennem en kollektiv stemme. Man går ikke over for rødt. Det er mor, der laver kaffe, når der ikke er mere, far kører bilen, og som noget ganske nyt, der er værd at fejre, i dele af den vestlige kulturkreds: Man bliver set skævt til, hvis man bruger begrebet queer negativt.

Den magt, der ligger bag de interPELLerende fænomener og regler, skrevne som uskrevne, er ikke uforanderlige. Butler eksemplificerer med queerbevægelsen, at der kan forekomme en betydningsændring, men på trods af denne mulighed er det vigtigt at understrege, at sproget og den måde, vi taler til hinanden på, også har et materielistisk ansigt. Man skal ikke lede længe efter frygtelige skæbnefortællinger, queerpersoner har måtte lide, fordi vi har talt og mange steder stadigvæk taler på en særligt hadefuld måde, om det, der ikke er heteroseksuelt og/eller binært i kønsmæssig²¹ forstand, og selvom vi kan italesætte fænomener og ændre virkeligheden gennem sproget, er døden uigendrivelig.

²¹ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1226-Factsheet-homophobia-hate-speech-crime_EN.pdf

Selvom den hadefuld tale på mange måder er negativ, så er den dog interPELLerende, og der ser Butler en positiv åbning for de interPELLerede. I det øjeblik en person bliver tildelt et navn, bliver de også tildelt en social position, de kan handle ud fra.

“One is not simply fixed by the name that one is called. In being called an injurious name, one is derogated and demeaned. But the name holds out another possibility as well: by being called a name, one is also, paradoxically, given a certain possibility for social existence, initiated into a temporal life of language that exceeds the prior purposes that animate that call. Thus the injurious address may appear to fix or paralyze the one it hails, but it may also produce an unexpected and enabling response.” (Butler: 1997, 2)

Man kan performe og udleve det, man bliver interPELLeret til, og hvis man umiddelbart gør det uden at føle nogen friktion, kan det være et sundhedstegn. Jeg har ikke noget imod at være en dreng og gå i blå tøj. Jeg har ikke noget i mod at sidde i kørestol og køre over fodgængerfelter. Men man kan også sige fra og tale tilbage, genbeskrive og kæmpe. InterPELLation kan være hadefuld og skabe marginaliserede individer, og der kan være brug for det, Freud kalder en masseterapi, til en usund kultur, og det, Butler her viser, er et bud på, hvordan man kan stille diagnosen ved at undersøge, om man som samfund gør noget, der skaber marginaliserede individer. Det kan lyde som en meget banal løsning, men med queerbevægelsen har det vist sig yderst effektivt, selvom det maner til eftertanke som samfund, hvis man tænker over, hvor meget lige netop den bevægelse har kæmpet med prideoptog, demonstrationer og lignende for retten til at leve og elske som de vil.²² Det heteronormative skaber marginaliserede individer, og de marginaliserede individer gør opmærksom på det, selvom man med statistik og omsorg bør kunnet imødekomme deres krav. Den slags redskaber er vi måske nødt til at bruge, når det drejer sig om handicappede personer, der udtrykker sig anderledes.

Udover at vise, hvordan man kan diagnosticere et kulturelt problem, viser Butler også, hvordan man kan gøre noget ved problemet. Man kan udfordre det interPELLerende, tage det på sig, skabe de fornødne forudsætninger for, at ordet bliver forstået på en måde, hvor folk ikke mister lyst til at bruge det, fordi de forbinder det med hadefuld tale eller andet ondt, eller ændre ordets betydning, så det bliver positivt. Her kunne man fristes til

²² <https://www.lgbtqhistory.org/lgbt-rights-timeline-in-american-history/>

at foreslå censur som en alternativ løsning, men ifølge Butler er censur ikke vejen frem. Selvom man umiddelbart kan tænke, at det måske er ubehageligt for en given aktør at genbeskrive et ord, denne synes er hadefuldt, er Butlers afstandstagen overfor censur alligevel velfunderet, og jeg vil fremstille Butlers synspunkt med et censur projekt, en ung kvinde fra Holland søsatte for nogle år siden, som det også er spændende at diskutere Butlers andre begreber ud fra. Projektets overordnede mål er uden tvivl at påvirke nogle af de samme værensformer, som Butlers filosofiske virke har påvirket, hun bruger bare nogle andre redskaber og ender måske med at gøre ondt værre. Positivt er dog, at hun sætter fokus på en udbredt kulturel praksis, kortspillet, og spørger om det reproducerer uønskede normer, og den undersøgelse er god og relevant og noget lig det, vi gerne vil med #MakeItBetter.

Kritik af et kortspil, der censurerer i stedet for at genbeskrive - en eksemplificering af Butlers dynamikker

Hollandske Indy Mellink lavede for nogle år siden et nyt kortspil, hvor hun skiftede kongen, damen og knægten ud med guld, sølv og bronze. Hun mener, at der i klassiske kortspil er et iboende hierarki, der støtter op om uønskede kønsstereotyper.²³ Jeg vil dog argumentere for, at Indy Mellinks censurprojekt endte med at udpege kvinder som historiske tabere og fratage kortspillet muligheden for at skabe en bedre verden og for at genbeskrive en bedre verden. Det er uden tvivl gjort med gode intentioner, men det er et alment kendt faktum for folk, der spiller kort, at det ikke er en generel regel, at kongen er mere værd end dronningen, selvom det er en hyppigt udbredt antagelse at størst og højest tit er bedst. Sådan er det dog ikke i kortenes verden. Kongens værdi ligger ikke i, at han er en konge, en monark med bestemte biologiske forudsætninger. Kongens værdi bestemmes derimod af det pågældende spils regler. Regler, der varierer fra spil til spil. Den øvelse, hollandske Indy Mellink har bedrevet, hvor hun har forsøgt at kritisere nogle samfundsnormer ud fra en samfundspraksis, er altså kun relevant for et snævert udvalg af kortspil. Hun fremhæver selv poker som et spil, hvor kongen er en stor kanon. Hun bliver kritiseret af den hollandske bridgeforening, der ikke mener, at kongen er noget specielt. Citat fra artiklen i Politiken: “»Jeg har spillet bridge i 36 år, og jeg har

²³ <https://politiken.dk/kultur/art8073173/Hvorfor-skal-kongen-v%C3%A6re-mere-v%C3%A6rd-end-dronningen-Nu-kommer-de-k%C3%B8nsneutrale-spillekort>

aldrig hørt om nogen, der mener, at dronningen og knægten er mindre værd end kongen. Aldrig», siger Hans Kelder, der er medlem af den hollandske bridgeforening i en video.” (Politiken).

Kortspillet er med sine mangeartede regler og værensformer i mine øjne alt andet end kønsnormativt. Det er nærmere undersøgende, legende og holistisk. Jeg accepterer altså ikke Indy Mellinks markedsføringsstrategi, og jeg mener, at ethvert kortspil kan anskues som en analogi til en samfundsform, til et menneskesyn, hvorfor vi kan udnytte spillekort og deres alsidighed til at diskutere et hav af forskellige måder at gøre tingene på. I et spil er kongen den store kanon. Hvad tænker vi om det? I et andet spil er det laveste kort, målt ud fra numerisk værdi, mest værd. Hvad tænker vi om det? Hvad er es for en størrelse?

Ved at lade spillekortene være, som de er, bliver det altså muligt for os at diskutere, hvordan vi gør tingene. Det udsagn, Indy Mellinks handling er, accelerer debatten og skaber større opmærksomhed på, at vi til daglig udfører nogle samfundspraksisser, der understøtter et bestemt kvindesyn. Det er absolut positivt. En uheldig konsekvens af Mellinks projekt er til gengæld, at hendes kortspil blot censurerer et problem fra offentligheden, det fjerner eller løser det ikke. Et vigtigt element i Butlers teoriverden er problemet ved at censurere et ydre fænomen i stedet for at gå i kødet på de bagvedliggende strukturelle problemer og historiske omstændigheder.

“(…) we exercise the force of language even as we seek to counter its force, caught up in a bind that no act of censorship can undo” (Butler: 1997: Introduction).

Butlers pointe om, at censur ikke er en løsning på et strukturelt problem, og at man ikke kan fjerne det negative, der knytter sig til et bestemt ord, blot ved at censurere ordet, kan nemt omsættes til en banal læresætning: Vi skal snakke om problemerne, ellers hober de sig op. Vi kan altså ikke bare censurere problemerne eller ignorere dem og gemme os bag de tomme floskler, Indy Mellinks nye spillekort er.

På samme måde som karaktererne i *Ludvig Holberg's Jeppe på Bjerget*²⁴ blot forholder sig ignorant til, at Jeppe drikker, men ikke hvorfor Jeppe drikker, bliver censuren et skalkeskjul for den egentligt snak, man burde tage om, hvorfor kongen i nogle henseende er mere værd end dronningen. Når Indy Mellink siger "nu spiller vi med guld og sølv, så er der ingen ligestillingsproblemer tilbage," er det altså lige så meningsfuldt, som "nu tager vi flasken fra Jeppe, og så har han ingen problemer mere". Udover at man kan kritisere Mellink for at forsøge at censurere et strukturelt problem, kan man også oversætte hendes kortspilsbudskab til "Ja, det er en dronning. Vi ved godt, at hun aldrig kan blive lige så meget værd som en konge, så nu laver vi hende om til en sølvmønt og lader som ingenting".

Såfremt man godtager ideen om, at vi er historiske væsner, vil sølvmønten til hver en tid repræsentere dronningen, når man spiller de klassiske kortspil som poker med de nye kort, hvorfor det nye spil i endnu højere grad end før cementerer et hierarki, udtrykt i noget så sort og hvidt som den monetære forskel mellem guld, sølv og bronze, der nu bliver uløseligt forbundet med konge, dronning og knægt. Det ville svare til at man egentligt godt vidste, at Farao Ramses II var død på en pinlig og selvforskyldt måde, og på klodset vis var faldet ned af trappen fra sin pyramide til alle slavernes store fornøjelse, men for at redde hans gode navn havde man i dag fundet på, at han var død af tuberkulos i stedet. Men egentligt ved vi alle sammen godt, at sølv er kvinden, og at Ramses II var klodset, vi siger det bare ikke højt.

Indy Mellink løser altså ikke et problem med sine nye spillekort. Hun forsøger nærmere at censurere det med en tom floskel, der ikke lægger op til, at vi snakker om de problemer, der rent faktisk er i forhold til ligestilling. Der er altså ikke særligt meget, der lykkedes for hende. Kongen er blevet forgyldt, men ikke glemt, og dronningen dømt til taber, forsølv, som den evige nummer to. Hendes censurprojekt udpeger altså både kvinder som historiske tabere, og vil, hvis det bliver rullet ud i stor skala, stå i vejen for en god snak, man kunne have om, hvordan tidligere måder at gøre tingene på kan optimeres ved, at vi laver vores egne spilleregler for kortspil, hvor de kendte figurer indgår i nye praksisformer og bliver genbeskrevet ud fra de drømme, vi i dag har for verden.

24

http://holbergsskrifter.dk/holberg-public/view?docId=skuespill%2FJeppe%2FJeppe_mod.page&toc.depth=1&brand=&chunk.id=act1&toc.id=act1

En anden tilgang til spillekortsballaden

Kortspillet er et spændende fænomen, og analogien mellem forskellige kortspil og forskellige samværsformer, kulturer og samfund er interessant. En af de indsigter, vi har taget med fra Freud, er, at det kan være svært at vurdere om en kultur er sund, fordi vi ikke på samme måde som med mennesker har et stort og solidt sammenligningsgrundlag at holde den op i mod. Når vi vælger at anskue en kultur ud fra en særlig værdi, som feminisme eller politisk tilgængelighed for personer med handicap, bliver det lettere. Så kan vi vælge at spille mindre poker og mere bridge, eller vi kan finde på et helt nyt kortspil, der passer bedre til de drømme, vi har for fremtiden, og selvom kortene selvfølgelig har en essens bundet op på en numerisk værdi, er der ikke nogle på forhånd givne regler, der siger, at det højeste tal er det bedste. Det handler alt sammen om kultur, regler og normer.

Det Indy Mellink i stedet kunne have gjort var at opfinde et nyt sæt spilleregler for kortspillet, som var bedre og sjovere end poker. I det nye spil kunne man kalde kongen for “uheldige nummer 13,” hvor kongen ingenting kunne udover at holde sammen på kongeriget. I det øjeblik, man mister sin konge, så er spillet slut. I samme spil kalder vi damen for “den stærke 12’er,” og hun kan alt muligt og er det stærkeste kort, man har på hånden, og så kunne vi kalde kortspillet skak. På den måde ville Mellink have udviklet et kortspil, hvor kongen og damen begge to har uvurderligt vigtige egenskaber for spillet, men er vidt forskellige. De løser hver deres vigtige funktion, og mister man den ene, må man regne med at tabe – enten med det samme eller indenfor den nærmeste fremtid. På den måde ville Mellink have genbeskrevet deres funktioner og med held formået at lave et populært spil, der fremstiller verden i et andet lys. Butler skriver:

“If to be addressed is to be interpellated, then the offensive call runs the risk of inaugurating a subject in speech who comes to use language to counter the offensive call. When the address is injurious, it works its force upon the one it injures. What is this force, and how might we come to understand its faultlines?” (Butler, 1997: 2).

Hvis vi holder fast i pokereksemplet så adresserer det dronningen, kvinden, interpellere hende, som en, der er mindre værd end kongen, manden, og som jeg har beskrevet, sker der udover de hadefulde og undetrykkende effekter i sådanne tilfælde også det, at det marginaliserede individ, kvinden, i og med hun får tildelt en rolle i samfundet også

bliver tilbudt handlemuligheder. Der sker altså to ting, når man får tildelt et navn eller en position. Man bliver potentielt såret, men man bliver også til et subjekt, der kan handle, en position i sproget. Ovenstående citat er relevant, da det leder videre til J. L. Austin og hans talehandlingsteori (Butler, 1997: 23), hos hvem Butler finder svaret på, hvordan vi kan forstå den interPELLerende og subjektiverende kraft. Austin forsøger at kortlægge, hvordan vi kan forstå en talehandlingssituation:

“J. L. Austin proposed that to know what makes the force of an utterance effective, what establishes its performative character, one must first locate the utterance within a “total speech situation.” There is, however, no easy way to decide on how best to delimit that totality. An examination of Austin's own view furnishes at least one reason for such difficulty. Austin distinguishes “illocutionary” from “perlocutionary” speech acts: the former are speech acts that, in saying do what they say, and do it in the moment of that saying; the latter are speech acts that produce certain effects as their consequence; by saying something, a certain effect follows. The illocutionary speech act is itself the deed that it effects; the perlocutionary merely leads to certain effects that are not the same as the speech act itself” (Butler, 1997: 3).

Når en hadefuld illokutionær ytring er effektiv, sker der ifølge Butler det, at det sårede individ ikke ved, hvor det er. Det taber fornemmelsen af kontekst. Det temporale og spatiale, individet mister fornemmelsen for, er vigtige elementer i forhold til at forstå en talehandlingssituation. En simpel talehandling kunne være ytringen “Gå derover,” en sætning, der til hver en tid ville betyde det samme, men det kunne også være en sætning, der henviser til normer og konventioner, det Austin kalder *det rituelle* og *det ceremonielle* (Butler, 1997: 3). Det kunne være, hvis manden sagde “der er ikke mere kaffe” og kvinden straks gik op for at lave mere. For at forstå, hvorfor det sker, må man altså forstå de normer og konventioner, der henvises til. Måske kvinden er fint tilfreds med at lave kaffe, men hvis hun var blevet opmærksom på, at der var uretfærdighed forbundet med det navn, hun havde fået, som den, der laver kaffe, ville det, der engang havde været en uskyldig henvisning til en kønsbaseret rollefordeling, pludseligt blive sårende tale, hvor kvinden enten kunne blive ved med at udføre de sårende praksisser eller gøre oprør og sige, at manden selv måtte lave sin kaffe. Eksemplet her er simpelt, men viser fint kompleksiteten i at forstå en talesituation i sin fulde kompleksitet. Det kræver indsigt i, hvordan ord og sætninger har fået den betydning, de har, i kønsrollers

opståen, i det specifikke pars samliv og så videre. Det er altså komplekst at forstå en talesituation, og man vil nok aldrig, lige meget, hvor grundigt et analysearbejde, man foretager sig, kunne forstå den udtømmende. I en verden, hvor man abonnerede på LEGO-opfattelsen af virkeligheden, ville det være muligt, men som Bjerre fint argumenterer for, er det en temmelig rigoristisk opfattelse af virkeligheden, der for Wittgenstein endte i uudgrundelig metafysik (Bjerre, 2015: 16). I de tilfælde, hvor talen er sårende, kan det for det sårede individ være endnu sværere at verbalisere problemet ved talehandlingen og finde fodfæste. Måske det er tilfældet med Indy Mellink. Jeg har en forestilling om, at hun har følt sig provokeret af kortspillets numeriske værdisystem, tidligere tiders helteberetninger om konger og lignende i en sådan grad, at hun har haft lyst til at destruere kortspillet ved at lave det om og ændre det til ukendelighed med det særlige formål at skabe en bedre verden, en verden hvor det er fint at være en dronning Elizabeth eller en dronning Margrethe. En verden, hvor man ikke beskriver dronningens husholdning som et kongehus.

Formålet med politik

Richard Rorty har som andre tænkere, jeg har præsenteret i mit speciale, et problem med Platon og hans tanker om sandhed. Rorty behandler et af filosofiens store dilemmaer, der går på om “sandhed er korrespondens med virkelighedens indre væsen” er et udtryk for common sense eller blot forældet platonisk jargon” (Rorty, 2016, 13).

Rorty vil ikke engang tage del i debatten og afviser det som platonisk sludder, ligesom forholdet mellem at finde og at skabe er et produkt af dualismetanken.

I stedet for at fokusere på forholdet mellem virkelighed og tilsynekomst foreslår Rorty, at vi i diskuterer, hvilke pragmatiske konsekvenser en bevæggrund eller et ideal har, fremfor at være optagede af, om det mon er sandt eller ej (Rorty, 2016, 14). Ud fra de tanker om sandhed og hans læsning af Dewey formulerer Rorty, hvad, han mener, er filosofiens rolle i samfundet:

"Dewey did not think it the function of philosophy to provide argumentative backup, firm foundation, for evaluative hierarchies. He simply took the rhetorics and goals of the social democratic movements of the century for granted and asked what philosophy might do to further them" (Rorty, 1998: 193).

Filosofien skal altså ikke nå frem til at vise, hvad der er sandt. Den skal derimod hjælpe borgerne og staten med at påvirke samfundet i en ønsket retning. Det er dét, jeg har sat mig for at gøre med nærværende speciale, og i lyset af nærværende citat bliver den problemformulering, jeg forsøger at svare på, yderligere nuanceret og lyder: "Hvordan kan filosofi hjælpe en person med handicap med at være politisk aktiv?" Blandt andet derfor udmærker nærværende speciale sig også som et speciale i Anvendt Filosofi.

Med Bjerre (2015) og Butlers (1997) tankegods kan vi genbeskrive den sociale kontekst, fænomener som spillekort indgår i. Ikke den numeriske værdi, der for kongen er 13 og damen 12 – så ville det ikke være spillekort længere – men hvordan de interagerer sammen, det kan ændre sig. Det samme er gældende for samfundet. Vi kan ikke ændre, at Ramses II er død, men hvad, han døde af, kan ændre sig. Vi kan ikke ændre på, at nogle mennesker har en anderledes seksualitet, end vi selv har, men vi kan ændre måden, vi opfatter dem på. Der er altså en virkelighed, vi ikke kan ændre, og så er der det fortolkningslag, der knytter sig til den virkeligheden, det sproglige, der har enormt store materialistiske konsekvenser, men som kan ændres. Vi kan altså ikke ændre på, om man er født med cerebral parese eller ej, men vi kan ændre på, hvordan det er at være et menneske i Danmark med cerebral parese, og i hvilken grad, udtrykt med det relationelle handicapbegreb, det er handicappende at være borger i Danmark. Analysen, eller måden vi undersøger tingene på, kan fremskrive nye dimensioner ved virkeligheden og nye måder at være sammen på. Butler viser, hvordan det for queerbevægelsen opstod ud fra et nødvendigt behov for at ændre virkeligheden for en gruppe marginaliserede mennesker. Det er altså oplagt at spørge, hvad man som samfund arbejder hen imod, hvad man ønsker at ændre.

Fokus på den pragmatiske drøm i stedet for sandhed

Hvad arbejder vi hen imod som samfund? Det kan virke som et kunstigt spørgsmål at stille, da man kan tænke, at mennesket naturligt og spontant forfølger det, det ønsker, hvilket queerbevægelsens anstrengelser er et eksempel på. Men måske det ikke er så kunstigt eller skørt at stille spørgsmålet på vegne af personer med handicap eller for marginaliserede grupper. Rorty beskriver, at disse ofte ikke har et sprog:

"(...) there is no such thing as the "voice of the oppressed" or the "language of the victims". The language the victims once used is not working anymore, and they are

suffering too much to put new words together. So the job of putting their situation into language is going to have to be done for them by somebody else. The liberal novelist, poet, or journalist is good at that" (Rorty, 2009: 94).

Rorty er her inde på noget af det samme som Butler, der beskriver, hvordan personer, der bliver interPELLeret negativt, mister fodfæstet. Fornemmelsen for kontekst, for tid og sted. I forbindelse med interPELLationen får de dog ifølge Butler agens (Butler, 1997). Her er Rorty mere skeptisk og beskriver, at de undertrykte er undertrykte, fordi de har mistet sproget. De har ingen agens. Jeg læser Rorty som en nuancering af Butler, da jeg er overbevist om, at begge fænomener findes. Nogle gange bliver minoriteter så undertrykte, at de aldrig finder fodfæste igen, og i sådanne situationer er hjælpen kærdkommen fra andre individer, der med gode sproglige og analytiske evner kan hjælpe de marginaliserede subkulturer eller befolkningsgrupper tilbage i sproget igen.

Det kunne være ved at stille pragmatiske spørgsmål såsom: "Hvordan kan vi skabe en verden, hvor personer med et handicap kan være politisk aktive?" Således skaber vi et særligt fokus og påbegynder at diagnosticere kulturen, som Freud efterspurgte det, ved aktivt at arbejde hen mod en kollektiv drøm. På samme måde som Kochs bacillen forandrede måden, vi kunne tale om Farao Ramses II's død, og ligesom queerbevægelsens genbeskrivelse af ordet queer ændrede måden, man i dag forstår queerpersoner på, vil et samfund, der arbejder for, at personer med handicap skal have bedre muligheder for at være politisk aktive, begynde at se nye problemer, som dem jeg fremstiller i normalitetsquizen. Men sådanne samfund vil også begynde at se løsninger og nye muligheder. Nye ord vil opstå, der vil afføde nye handlinger. I stedet for fodgængerfelt begynder vi måske at kalde det overgangsfelt, og ligesom #MeeToo bevægelsen sidder i hovedet på alle i den vestlige kulturkreds og er med til at determinere, hvordan vi omgås hinanden, drømmer jeg om at #MakeItBetter skal kunne det samme. Når man støder på fænomener, der gør handicappede mere unormale end nødvendigt er eller hæmmer deres muligheder for politisk medbestemmelse, skal man straks få lyst til at #MakeItBetter. Det er dog ikke noget, jeg tænker opstår i stor skala, hvis det kun er overladt til personer med handicap. De klogeste, hurtigste og stærkeste handicappede er så velfungerende, at de nok skal få det, som de vil det. Her er Caspar Eric et glimrende eksempel. Det står ganske anderledes til for de svageste handicappede, der måske endda kommer fra ressourcefattige familier og kommuner. De kan passe ind i den gruppe af marginaliserede individer, som Rorty beskriver, der ikke

er i stand til at tale et meningsfuldt sprog, verbalisere deres udfordringer og agere, medmindre de får hjælp til det.

Konklusion

Hvordan kan personer med handicap være politisk aktive?

Det svarer jeg på, samtidig med at jeg generere den viden, uddannelsesforløbet og bevægelsen #MakeItBetter skal baseres på. Hvis jeg kun skulle lave et speciale, der svarede på problemformuleringen, eller kun skulle lave et uddannelsesforløb, havde jeg gjort det anderledes. I det første tilfælde ville jeg gå mere i dybden med filosofisk teori og forholde mig mere til de teoretiske grundpræmisser, og om jeg kan læse og bruge de tænkere, jeg bruger, på den måde, jeg bruger dem. Jeg var gået mere op i traditioner. I det andet tilfælde ville jeg være komplet ligeglad med filosofiske og akademiske traditioner og teoretikers selvforståelse og udelukkende lave noget funktionelt, spændende og inspirerende. Specialet her befinder sig et sted imellem, og jeg har besvaret problemformuleringen på en måde, hvor mine kollegaer, der ikke er fagfilosoffer, måske vil finde elementer af specialet for tekniske og uvedkommende. Andre dele er essayistiske og lettere tilgængelige, og måske banale for fagfilosoffer, men som anvendt filosof befinder jeg mig godt et sted mellem de to poler, og jeg er taknemlig for, at der findes et studie som anvendt filosofi, hvor man kan arbejde på denne helt særlige måde.

Jeg har præsenteret tre forskellige ideer om, hvad *det handicappede* er, og analyseret det handicappede i forhold til *normalitet*. Forholdet mellem normalitet og unormalitet er et vilkår, der er gældende i forhold til alle tre handicapbegreber. Der er noget, der er anderledes, når man har, er, eller møder handicap i sit liv. Det normale og det unormale har en lang række konsekvenser, det er frugtbare at analysere, hvis man vil forstå, hvordan personer med handicap er til stede i verden, og hvad deres handlemuligheder er. Det er altså et særligt perspektiv at forstå verden ud fra, ligesom Kochs bacillen var det i forhold til at forstå Farao Ramses II's død.

Med Peter Sloterdijk viser jeg, hvordan forskellige vidensparadigmer kan have svært ved at sameksistere, anerkende og værdsætte hinanden og se, hvad der er værdifuldt for *de andre*. Sloterdijk viser, hvordan herreidealismen, repræsenteret ved Platon, ikke vil forstå Diogenes materialistiske vidensparadigme, hvorfor de ikke kan kommunikere.

Det ideale bliver altså det normale og det rigtige, det materialistiske bliver det forkerte, og i en sådan opdeling af verden i fornuft og ufornuft er det ikke muligt at være politisk aktiv, når man har, er eller møder handicap. Diogenes og Platon var to store kulturpersoner, der kæmpede om fornuften, hvilket er grænsen for min analogi, da der i forholdet mellem personer uden funktionsnedsættelser og personer med er et andet magtforhold. Det er ikke sikkert, at personer med handicap er klar over eller kan verbalisere, hvordan deres handlinger er fornuftige. Ligesom i tilfældet med manden, der sked i bruseren. Det krævede noget særligt af mig som repræsentant for de normale, herreidealisterne, fornuftspersonerne. For at personer med handicap skal kunne være politisk aktive, kræver det, at de normale er villige til at forstå deres handlinger som fornuftige og politiske, selvom de måske synes, de er mærkelige og besynderlige. Med Sloterdijk viser jeg altså, hvordan personer med handicap er unormale, men argumenterer samtidig for, at man kan og bør forstå dem som politiske individer. De snakker, tænker og taler anderledes, men er fornuftsvæsner.

Herefter viser jeg, hvordan personer med handicap er normale. Det argumenterer jeg for, at de er i eksistentiel forstand forstået på den måde, at de også frygter døden, de drømmer også om at få et godt og dejligt liv og stræber ligesom Kierkegaards unge mand både efter de borgerlige idealer og en autentisk tilværelse, og møder de samme frustrationer og glæder, personer, der ikke er, har eller møder det handicappede, møder. Alle de eksistentielle tanker er fællesartslige, og for mange er netop, de temaer eksistentiaismen forholder sig til, det mest særlige ved at være menneske. Det er de store spørgsmål, man forholder sig til, mens man træder op på skafottet. *Elskede jeg nok? Ikke stemte jeg nok.* Men elskede jeg nok. Om man har en funktionsnedsættelse eller ej, er der altså noget ganske grundlæggende, mennesker har til fælles, og derfor kan man sige, at personer med funktionsnedsættelser både er normale og unormale og blandt andet på grund af den dobbelthed er Kirstine Korsgaard relevant, da hun netop forholder sig til, hvordan væsner, der har noget til fælles, men også er anderledes, kan sameksistere.

Jeg oversætter i afsnittet om Kirstine Korsgaards værk, *Fellow Creatures*, undertitlen på værket, “our obligation to the other animals,” til “vores forpligtigelse overfor mennesker med handicap.” Udover at Korsgaard viser, hvordan forskellige væsner kan *sameksistere*, argumenterer hun også for, at mennesket har *en særlig forpligtigelse*

overfor de andre dyr, hvilket begge er vigtige pointer, hvis personer med handicap skal være politisk aktive.

Spørgsmålet om sameksistens tilgår Korsgaard blandt andet ved at vise, hvordan forskellige fænomener har værdi for forskellige væsner, og at værdi opstår, fordi et fænomen er vigtigt for nogle. Værdi er altså bundet op på fænomeners forbundethed til tænkende væsner, og det værdiargument leder til spørgsmålet om, hvad der så er vigtigst. Det, der er vigtigt for de normale, eller det, der er vigtigt for de handicappede? Det virker som et absurd spørgsmål, der umiddelbart er mere relevant, når man sætter en art af dyr overfor en anden. Hvad skal vi som art gøre, hvis værdispørgsmålet kun gælder for en specifik art, og ikke omhandler noget, der er vigtigt for alle arter? Skal vi gøre det, der er vigtigt for spidsmusen, eller det, der er vigtigt for mennesket? I mange tilfælde vil en art gøre det, der er vigtigt for den, hvilket gør spørgsmålet yderligere kompliceret, når det kommer til fællesartslige stridigheder mellem de normale og de handicappede. Der er utallige eksempler på personer med handicap, der kunne leve bedre, sjovere og mere spændende liv, hvis der blev afsat flere midler til deres ve og vel. Fælles for de mest handicappede af disse mennesker er, at de ingen eller meget lille magt har over deres situation. Det leder til den særlige forpligtigelse, Korsgaard beskriver, vi har, overfor dyrs ve og vel. Den samme særlige forpligtigelse har vi overfor personer med handicap. En forpligtigelse til at lytte særligt godt efter, som jeg beskriver det i Sloterdijkafsnittet, og anerkende deres handlinger som politiske, men også et særligt ansvar på et hav af andre måder, der giver spørgsmålet om, hvad der har mest værdi, relevans. Er det vigtigt at komme til Mallorca flere gange om året, hvis det betyder, at man som borger betaler så lidt i skat, at vi som samfund ikke har råd til at varetage personer med handicaps liv på en god måde? Personer, der ikke er i stand til at få sig et arbejde eller tage sig en længerevarende uddannelse og på den måde ændre sin tilværelse. De normale har større magt og frihed end de handicappede, og den magt forpligtiger ifølge Korsgaards rationale. Forpligtigelsen er ikke simpel. De handicappede er unormale og anderledes, og deres håb og drømme kan være svære at forstå og regne ud, fordi vi tænker, oplever og sanser anderledes, hvorfor det kræver indlevelse og fantasi og et fokus på ikke kun at forstå verden ud fra ens eget perspektiv. Ligesom hunden bruger sin lugtesans mere end sin synssans, har personer med handicap også andre vaner, foretrukne sanser, adfærdsmønstre og kognitive evner. Nogle har brugt størstedelen af deres ungdom på hospitaler og sygehuse og er blevet anderledes af

det. Andre har områder af deres hjerner, der er skadet eller mangler. Nogle kan ikke bevæge sig. Forskellene er mange, og hvis personer med handicap skal være politisk aktive, kræver det af de normale, der befinder sig i politikken og samfundets epicenter, at de forsøger at forstå de handicappede, der ikke nødvendigvis er i stand til at verbalisere deres ønsker for livet. Med tilpas meget fantasi og kreativ analyse er det muligt.

En anden forudsætning for politik, uafhængigt af handicap, er, at verden er foranderlig. At man som forandrende part er klar over eller har ideer til, hvordan verden lader sig påvirke. Her er Butler og Bjerre anvendelige. De viser, hvordan man kan handle, og hvordan man kan ændre samfundet og verden.

Det foranderlige er funderet i tid, og Henrik Jøker Bjerre argumenterer for, at den tidslige dimension af en analyse er relevant for analysens skabende kraft. En analyse foretaget med bestemte intentioner, idealer eller ønsker. Det kunne være ønsket om en politisk model, hvor personer med handicap har gode muligheder for at være politisk aktive. Det vil gennem tiden fremskrive nye dimensioner ved virkeligheden og i bedste fald skabe nye handlemuligheder og prioriteter (Bjerre, 2015: 29). Ligesom Judith Butler viser, at queerbevægelsen har ændret den binære kønsopfattelse. Bjerre fremhæver, at Wittgenstein krediterer Freud for at skabe et nyt sprog, en ny måde at tale på, der medførte, at det man engang kaldte *hysteriske kvinder* nu blev til mål for fornuft som konsekvens af et stort og grundigt analysearbejde, der ledte til i ideen om det ubevidste, der fungerede som forklaringsmodel for det hysteriske. Nu kunne man tale om et tidligt traume, det var muligt at behandle (Bjerre, 2015: 27). Vi har som samfund mulighed for at ændre måden, vi taler, tænker og forstår det handicappede – det funktionsnedsatte – eller, som Danske Handicaporganisationer er i gang med, at forstå det handicappede ved samfundet.

Epilog

Da vi formulerede #MakeItBetter på Egmont Højskolen, var vi inspireret af en række fænomener ude i verden. En af inspirationskilderne er LGBTQ+-bevægelsen, hvis succes jeg allerede har været inde på. Bevægelsen er woke og har fået kæmpe stor politisk magt de seneste år. Mange danske uddannelsesinstitutioner har nu en

LGBTQ+-politik, der skal sørge for, at personer, som tilskriver sig bevægelsen, ikke føler sig ekskluderede. Der er kommet pride til Ringkøbing i Vestjylland,²⁵ med fænomener som pridegudstjeneste og debat omkring, hvordan man taler om seksualitet på byggepladsen. Listen er lang og hvis man som en bevægelse, der arbejder for minoriteters indflydelse på det store samfund, kan opnå tilnærmelsesvis den samme politiske bevågenhed, som omtalte bevægelse, ville vi i #MakeItBetter være nået langt. Derudover er vi, som navnet og tegnet foran røber, også inspireret af #MeeToo-bevægelsen, der blandt andet har ændret måden, vi i vesten italesætter og håndterer seksuelle krænkelser på. Hvis man oplever sådanne krænkelser, har man som krænket, takket være bevægelsen, en ny slags magt til at reagere på situationen.

Tanken med #MakeItBetter er, at det skal være en overordnet paraplybevægelse, der ligesom Arne Næss drømte for den dybdeøkologiske bevægelse skal kunne rumme et hav af forskellige kulturer og interesser. Det skal være en tænketank og et uddannelsesforløb, vi skal have klistermærker og vores eget flag, der viser, hvor mangfoldig handicapbevægelsen er, og bevægelsen skal formå at samle handicappede i alle aldre verden over og hjælpe med at tale deres stemme. Give dem selvtillid og en følelse af, at blive taget alvorligt. Give personer med handicap politisk magt.

Det kunne gøres på et hav af måder, og hvis det skal udfoldes i stor skala på vegne af hele den mangfoldige gruppe af personer med handicap, der findes i Danmark, må den handicappolitiske bevægelse ligesom den dybdeøkologiske bevægelse være en mangfoldig bevægelse, hvor personer med og uden handicap deltager i det politiske og samfundsforandrende arbejde. Bevægelsen, der lige nu går under navnet #MakeItBetter, kunne ligesom Arne Næss bevægelse formulere et værdigrundlag med værdier inspireret derfra, som:

1. All living beings have intrinsic value.
2. The richness and diversity of life has intrinsic value.
3. Except to satisfy vital needs, humans do not have the right to reduce this diversity and richness.

²⁵ <https://www.westcoastpride.dk/>

Disse værdier ville anerkende det mangfoldige, samle bevægelsen og være udgangspunkt for en lang række handlinger. Når man som gruppe har en række værdier at henvise til, rammer for ens virke, et fokus at analysere ud fra, kommer der retning på ens handlinger, og bevægelsen kunne blandt andet lave et borgerforslag mod den nuværende abortlovgivning for i stedet at hylde alle slags mennesker og lære at se værdi ved alle liv.

Bevægelsen kunne skabe en *Handicap Design Pris*, der hædrer virksomheder, som producerer særligt gode og flotte produkter til personer med handicap. Hvis man nogensinde har set en elkørestol af mærket Permobil,²⁶ har man oplevet et produkt til personer med handicap, der nedsætter det handicappende rent funktionelt, men får brugerne til at se meget handicappede ud. Det kan gøres bedre, og her er Vilhelm Hertz-krykken et godt eksempel. En særlig krykke produceret af en dansk kunstner af selvsamme navn i kernelæder, egetræ, kulfiber og aluminium.²⁷ Krykken har wow-faktor,²⁸ og nedsætter altså handicap funktionelt samtidig med, at det får brugerne til at se smukkere og mindre handicappede ud.

Bevægelsen kunne også skabe et *handicapflag*, der ligesom LGBTQ+-flaget rummer hele den alsidige bevægelse og bliver hængt op i byer, gader og bagruder. Et flag, der bliver brugt til særlige lejligheder og på en særlig mærkedag, vi udnævner.

Bevægelsen kunne arbejde for at skabe flere *handicappede rollemodeller* ved at sørge for, at flere handicappede bliver repræsenteret i massemedierne og de store kulturhuse. Det kunne være ved at lave kvoter på, hvor mange kunstnere med handicap, de danske museer skulle udstille hvert år. Der kunne være kvoter for elever med handicap, der skulle optages på kultur- og kunstsolerne, selvom de måske ikke har den relevante adgangsgivende ungdomsuddannelse.

²⁶ <https://www.permobil.com/da-dk/produkter/elektriske-korestole/permobil-f3-corpus>

²⁷ <https://hmi-basen.dk/r11x.asp?linkinfo=53827>

²⁸ <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=wow%20factor>

Bevægelsen kunne arbejde med fænomenet *demokratisk selvtillid* og vise personer med handicap, at de også er politisk relevante, og opfordre dem til at jage alle deres drømme på lige netop de måder, der falder dem ind, og som de kan kapere.

Bevægelsen skal altså arbejde med at genbeskrive en masse praksisser i samfundet og analysere måden, vi som samfund gør tingene på, genbeskrive dem ud fra et pragmatisk samfundsmål om at skabe en verden, hvor personer med handicap kan være politisk aktive og dagsordensættende. Vi skal altså ikke censurere kunstkolerne, vi skal forandre dem. Vi skal ikke fjerne fodgængerfelterne, vi skal finde på et bedre ord for dem, der afføder en ny normalitet. Ligesom spillekortene bør bibeholde deres numeriske værdi, kan vi heller ikke ændre, hvordan en person med et handicap er. Man kan for nuværende ikke få en ny hjerne eller en ny krop, og hvis man ønsker at leve i en verden, hvor der findes personer med handicap, kræver det en særlig samværsform, hvis vi ikke bare skal opbevare de handicappede, til de en dag dør.

Litteraturliste

Bjerre, H.J. 2015. *Analysér!* 1. Udgave, 1. oplag. Forfatteren og forlaget Mindspace, København.

Butler, J. (1997) *Excitable Speech-A Politics of The Performative*. Routledge, New York.

Butler, J. 2020. *Ordenes Vold* . Dansk udgave, forlaget Klim.

Davidson, D. (2009) *Subjective, Intersubjective, Objective*. Oxford University Press Inc., New York.

Eric, C. (2015) *Nike*. Gyldendal

Freud, S. (1965) *Psykoanalyse*, Hans Reitzels Forlag A/S. København

Freud, S. (1999) *Kulturens Byrde*. København: Hans Reitzels Forlag

Jørgensen, M.W. & Philips, L. (2013) *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde Universitetsforlag

Kant, I. (1999) *Grundlæggelse af sædernes metafysik*. Hans Reitzels Forlag, København.

Kierkegaard, S. (1962) *Søren Kierkegaard Samlede Værker Bind 5, Frygt og Bæven – Gjentakelsen – Forord*, Gyldendal.

Korsgaard, C. M. (2018). *Fellow Creatures*. Oxford University Press

Nagel, Thomas. (1974) *What Is It Like To Be a Bat?*, *The Philosophical Review*. Duke University Press

Naess, A. 2008., *Ecology of Wisdom*., Penguin Random House, UK.

Offenberg, H. J. (2013) *Myrer - Tænkepause 11*. Aarhus Universitetsforlag

Pojman, P. Vaughn, L. (2011) *Classics of Philosophy, Third Edition*, Oxford University Press.

Rorty, R. (1998) *Truth and Progress*. New York: Cambridge University Press

Rorty, R. (2009). Contingency, irony and solidarity. New York: Cambridge University Press

Rorty, R. (2016). Filosofi og Social Håb. Aarhus: KLIM

Sartre, J-P. (1997) Eksistentialisme er en humanisme. Hans Reitzels forlag

Seeberg, P. (2009) Eftersøgningen og andre noveller. Gyldendal, København.

Sloterdijk, P. (2021) Kritik af den kyniske fornuft. København: Hans Reitzels Forlag

Hjemmesider

https://www.denstoredanske.lex.dk/handicap_-_fremmedord

<https://www.egmont-hs.dk/om-skolen/v%C3%A6rdier>

<https://elsassfonden.dk/nyheder/legater/digter-og-handicapaktivist-vinder-helene-elsass-prisen-2022/>

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1226-Factsheet-homophobia-hate-speech-crime_EN.pdf

<https://handicap.dk/politik/fakta-om-handicap>

<https://hmi-basen.dk/r11x.asp?linkinfo=53827>

http://holbergsskrifter.dk/holberg-public/view?docId=skuespill%2FJeppe%2FJeppe_mod.page&toc.depth=1&brand=&chunk.id=act1&toc.id=act1

<https://www.imdb.com/title/tt0065436/>

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/frugthandleren-der-satte-ild-til-sig-selv-og-helene-den-arabiske-verden>

<https://www.lgbtqhistory.org/lgbt-rights-timeline-in-american-history/>

<https://www.nytimes.com/2017/09/22/science/dogs-smell-recognition.html>

<https://www.permobil.com/da-dk/produkter/elektriske-korestole/permobil-f3-corpus>

<https://plato.stanford.edu/entries/althusser/>

<https://plato.stanford.edu/entries/aristotle-categories/>

<https://plato.stanford.edu/entries/ethics-environmental/>

<https://plato.stanford.edu/entries/value-theory/>

<https://plato.stanford.edu/entries/wittgenstein/#TracLogiPhil>

<https://politiken.dk/kultur/art8073173/Hvorfor-skal-kongen-v%C3%A6re-mere-v%C3%A6rd-end-dronningen-Nu-kommer-de-k%C3%B8nsneutrale-spillekort>

<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=wow%20factor>

<https://www.westcoastpride.dk/>

https://www.youtube.com/watch?v=D5b9JxV4_wI

https://www.youtube.com/watch?v=9gneDHXKB3Y&t=238s&ab_channel=JonatannJonatan